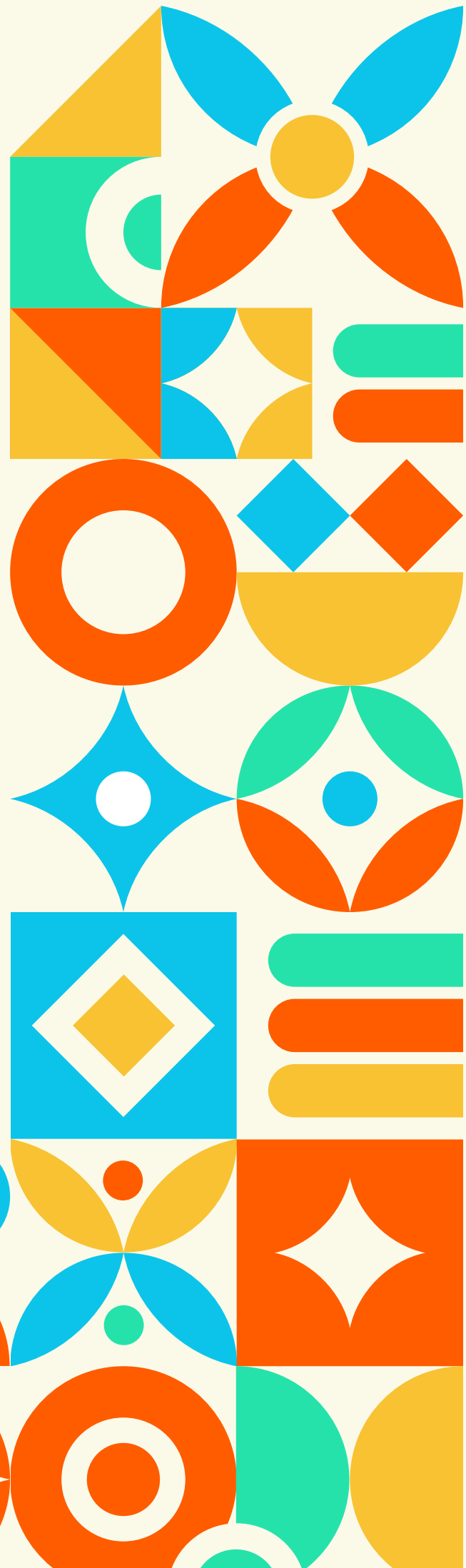
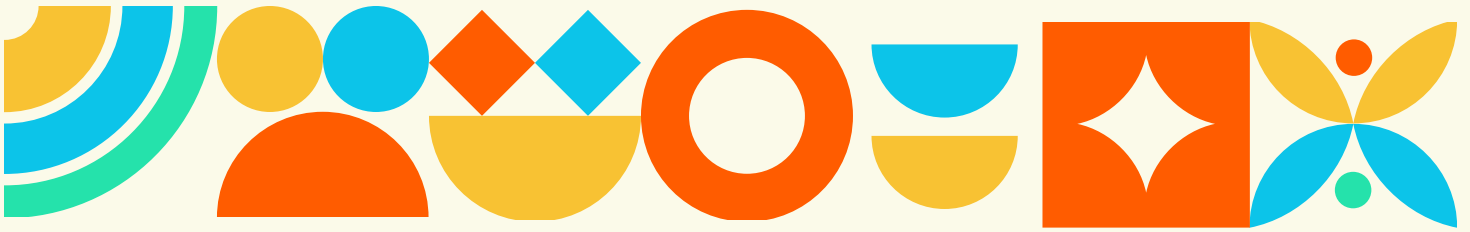

Про що мріяли українці у 2024 році?

Результати соціологічного дослідження

Передмова

Про що мріють люди під час війни? – це запитання насправді про ментальне здоров'я і про самодопомогу, стійкий зв'язок із реальністю і, водночас, про можливість занурення у світ бажаного. Це про рятівні соломинки для українців, які вже понад 1000 днів живуть «на межі», а дехто, цитуючи Осипа Турянського, і «поза межами болю». Так само це про ціннісну координатну шкалу, у якій перебувають мешканці України.

І кожен має свою власну відповідь на запитання про мрію – індивідуальну, окреслену конкретними образами – прихід рідних з війни, повернення до рідної домівки, створення/ поповнення родини, придбання будинку чи авто, визволення з полону, повноцінний сон без повітряних тривог, мандрівку в екзотичну країну чи підйом на рідну Говерлу.

Однак якраз у цей екстремальний час є ті мрії, що об'єднують і стають частиною національної ідеї (попри те, що сьогодні нам бракує тієї єдності, якою ми пишалися навесні 2022 року).

Київський міжнародний інститут соціології на замовлення Освітньої фундації «МрійДій» у травні 2024 року провів телефонне опитування, попросивши 2000 респондентів відповісти на 11 запитань, пов'язаних із мрією¹. Ми опрацювали результати цього опитування і радо ними ділимося з вами.

Наше соціологічне дослідження не поширювалося на молодих людей до 18 років, однак навіть побіжний аналіз результатів, опублікованих у цьому звіті, свідчить про *помітний скепсис щодо мрійництва у групі 18-29 років. Також ми спостерігаємо вищу здатність мріяти у тих, хто живе в сільській місцевості порівняно з мешканцями міст. А з іншого боку, це дослідження руйнує низку стереотипів, пов'язаних із тим, що мрія має жіноче обличчя.*

¹ Всеукраїнське опитування «Думки і погляди населення України» (Омнібус) проводилося Київським міжнародним інститутом соціології у травні-червні 2024 року. У перебігу дослідження вивчалися думки і погляди дорослих жителів України (у віці 18 років і старше) з різних суспільно-політичних та соціально-економічних питань. До вибірки не включалися жителі територій, які тимчасово не контролювалися владою України до 24 лютого 2022 року (АР Крим, м. Севастополь, окремі райони Донецької та Луганської областей), а також опитування не проводилося з громадянами, які виїхали закордон після 24 лютого 2022 року.

Докладний аналіз результатів, особливо стосовно блоку про дитячі мрії дорослих людей, ви знайдете у книжці з робочою назвою «Що робити, коли діти нічого не хочуть?», яка готується до друку у 2025 році. Назва книжки відображає той скепсис, який фіксує це дослідження і що спостерігають на щодень українські педагоги. Там ви зможете ознайомитися із фрагментами глибинних інтерв'ю стосовно мрій, а також довідатися більше про те, як плекати мрійництво серед молоді і чому це цінний ресурс. Бо й справді при відповідних підходах мрія здатна мотивувати до навчання чи до іншої діяльності, знижувати тривожність, зміцнювати ментальне здоров'я, трансформуватися в ціль у профорієнтаційних програмах чи загалом для планування майбутнього.

Ми свідомі того, що соціологія нівелює індивідуальність (а мрія за суттю своєю індивідуальна!). Однак завдяки своїм інструментам соціологія стає чудовим відображенням (колективної) суспільної думки. І якщо говорити тут про суспільну думку, яка формується навколо мрії, то результати дослідження продемонстрували важливу єдність сходу, півдня, заходу та центру України стосовно найважливіших ціннісних орієнтирів із неістотними культурологічними відмінностями (на півдні мріється найкраще, а от мешканці сходу найбільш готові діяти:-).

Соціологія – це про «тут і зараз». Саме тому представлені тут результати найбільше цікавитимуть тоді, коли війна закінчиться. Вони, як і світлини, відео, документи, стануть одним із віддзеркалень епохи, цінним матеріалом для істориків, психологів, філософів та культурологів.

Із тих самих причин результати нашого опитування мали б найбільше сенсу у порівнянні: про що, наприклад, сьогодні мріє середньостатистичний поляк, британець чи американець? Про що мріятимуть українці через рік чи через два? Загалом добре було б запитувати українців про їхні мрії щороку, у переддень, наприклад, Усесвітнього дня мрії, що припадає на 25 вересня, чи до Дня досягнення мрії – 13 січня. Поки що ми не плануємо робити таке опитування регулярним, однак обіцяємо, що обов'язково зробимо ще одне схоже дослідження після закінчення війни, принаймні маємо таку мрію ;-)

Методологія опитування

Всеукраїнське опитування «Думки і погляди населення України» (Омнібус) проводилося Київським міжнародним інститутом соціології у травні-червні 2024 року. Результати блоку про мрії опрацьовано *Мережею освітніх проєктів «МрійДій»*.

У перебігу дослідження вивчалися думки і погляди дорослих жителів України (віком 18 років і старших) із різних суспільно-політичних та соціально-економічних питань.

Основні етапи дослідження охоплювали розробку і програмування анкети (використовувалося програмне забезпечення OSA for CATI), генерування мобільних телефонних номерів, проведення інтерв'ю з респондентами, контроль якості виконаної роботи, підготовку остаточного масиву даних, зважування масиву даних, підготовку таблиць одновимірних розподілів.

Опитування здійснювалося методом телефонних інтерв'ю з використанням комп'ютера (computer-assisted telephone interviews, CATI). За даними опитування КМІС, проведеного методом особистих (face-to-face) інтерв'ю за випадковою вибіркою у лютому 2020 року 96% дорослих жителів України мали особисті мобільні телефони.

Для проведення опитування на початковому етапі повністю випадковим чином генерувалися мобільні телефонні номери для всіх основних мобільних операторів України. Частка згенерованих номерів, які припадали на кожного мобільного оператора, була приблизно пропорційною до частки загалом мобільних номерів, які припадають на кожного мобільного оператора (за даними опитувань КМІС). Для усунення із згенерованої бази недійсних номерів, на згенеровані номери надсилалося «невидиме» смс-повідомлення. Далі інтерв'юери дзвонили на згенеровані номери і пропонували респондентам, які відповіли на дзвінок, узяти участь в опитуванні.

Опитування проводилося з дорослими (віком 18 років і старшими) громадянами України, які на момент опитування проживали на території України (у межах, які контролювалися владою України до 24 лютого 2022 року). До вибірки не ввійшли жителі територій, які тимчасово не контролювалися владою України до 24 лютого 2022 року (АР Крим, м. Севастополь, окремі райони Донецької та Луганської

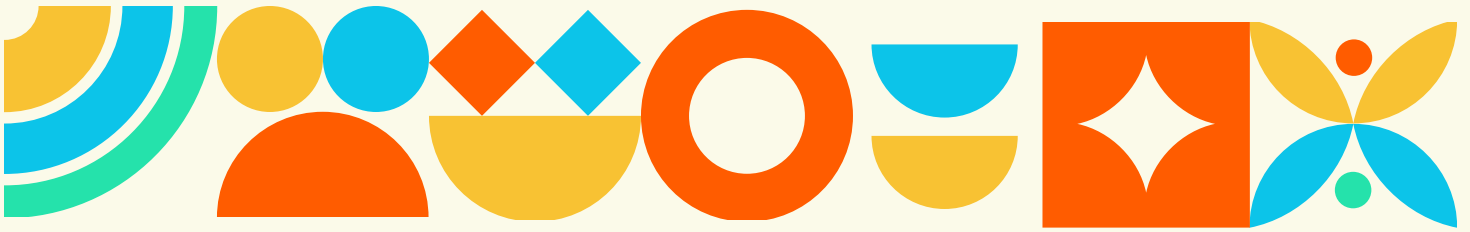
областей), а також опитування не проводилося з громадянами, які виїхали закордон після 24 лютого 2022 року. Після проведення запланованої кількості результативних (повних) інтерв'ю отриманий у вибірці розподіл респондентів за макрорегіоном проживання (Захід, Центр, Південь, Схід – див. деталізацію нижче), типом населеного пункту (міський чи сільський), статтю, віком порівнювався з офіційними джерелами статистики. Розподіл всього дорослого населення за макрорегіонами і типом населеного пункту визначався на основі даних Центральної виборчої комісії за результатами парламентських виборів 2019 року (за кількістю зареєстрованих виборців). Статевовікова структура визначалася за даними Державної служби статистики на 1 січня 2021 року. Для приведення структури вибірки у відповідність до структури населення України в цілому були побудовані спеціальні статистичні ваги.

Склад макрорегіонів такий: *Західний макрорегіон* – Волинська, Рівненська, Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська, Закарпатська, Хмельницька, Чернівецька області; *Центральний макрорегіон* – Вінницька, Житомирська, Сумська, Чернігівська, Полтавська, Кіровоградська, Черкаська, Київська області, м. Київ, *Південний макрорегіон* – Дніпропетровська, Запорізька, Миколаївська, Херсонська, Одеська області, *Східний макрорегіон* – Донецька, Луганська і Харківська області.

Польовий етап дослідження тривав з 26 травня по 1 червня 2024 року. Загалом в рамках дослідження було проведено 2011 інтерв'ю. Статистичні данні дослідження *див.у додатку 1*.

Статистична похибка вибірки (з імовірністю 0.95 і з дизайн-ефектом 1.1) не перевищує:

- 2.4% для показників, близьких до 50%,
- 2.1% для показників, близьких до 25 або 75%,
- 1.5% для показників, близьких до 10 або 90%,
- 1.1% для показників, близьких до 5 або 95%,
- 0.5% для показників, близьких до 1 або 99%.

Про що мріяли українці 2024 року. Результати опитування

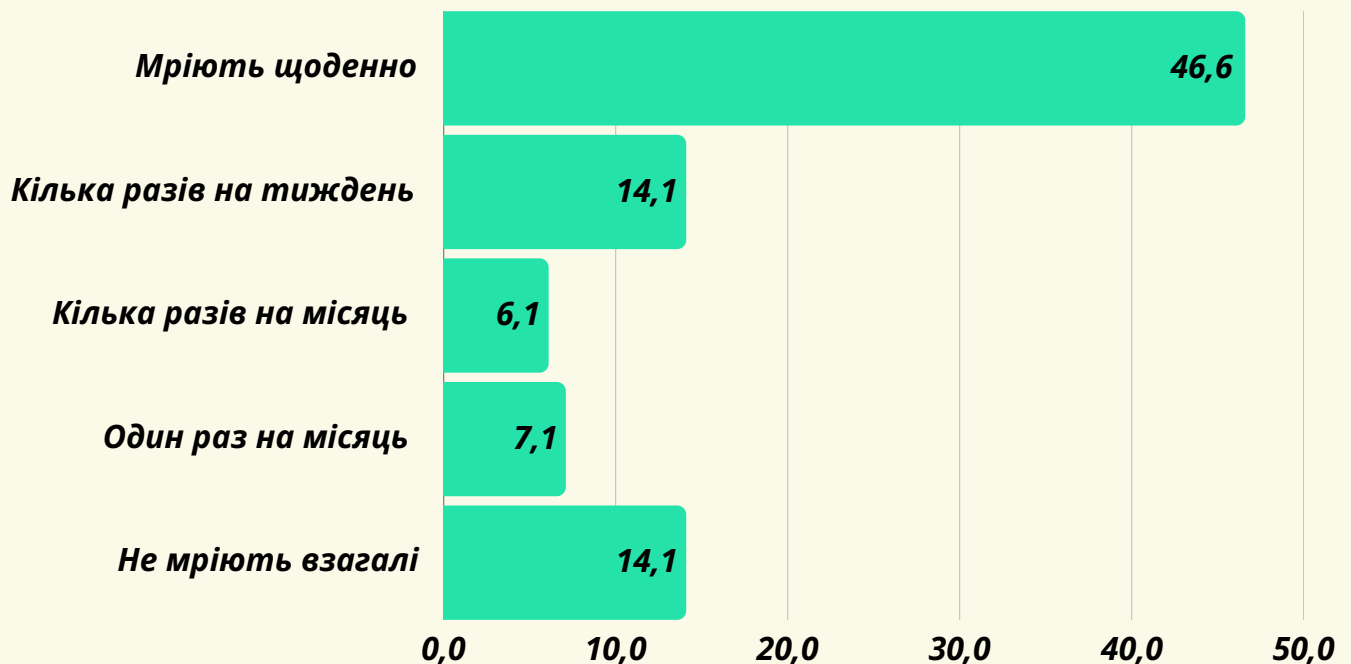
Як часто мріють українці?

«Українці – нація мрійників»², – стверджують історики і культурологи. І соціологія теж це підтверджує. Українці багато мріють. І війна не вбиває цю здатність, а робить її потребою.

На запитання про те, як часто мріють українці про своє майбутнє, майже **46,6%** визнало, що мріють щоденно. Ще **14,1%** – кілька разів на тиждень, **6,1%** – кілька разів на місяць, **7,1%** – один раз на місяць. Тільки **14,1%** українців зізналися, що не мріють узагалі.

Див. Діаграма 1.

Діаграма 1

Жінок, які мріють щоденно, тільки на **4%** більше, ніж чоловіків (**48,4 %** проти **44,5 %**)³ – тобто здатність мріяти не має істотного гендерного забарвлення, однак розбіжності у віці істотніші.

² Зінченко О. Нація мрійників: <https://www.istpravda.com.ua/columns/2022/10/18/161930/>

³ Тут і далі у звіті результати подано у відсотках від загальної вибірки респондентів цієї категорії/ групи.

Загалом найменше мріють люди 18-29 років (**41,4%**), а найбільше – у віці 40-49 років (**52,2%**).

Певна різниця спостерігається у здатності мріяти між сільськими і міськими мешканцями України – щоденно мріє майже **50,5%** жителів села і **44%** міських жителів.

Окремої перевірки потребують обережні припущення, що впливають із культурологічних розвідок, які стосується погляду на те, що спостереження за горизонтом схиляє до мріяння. Про цікаві думки з цього приводу читаємо в О. Зінченка⁴, із підтвердженням етимологічного дослідження слова «мрія» в О. Друля.⁵

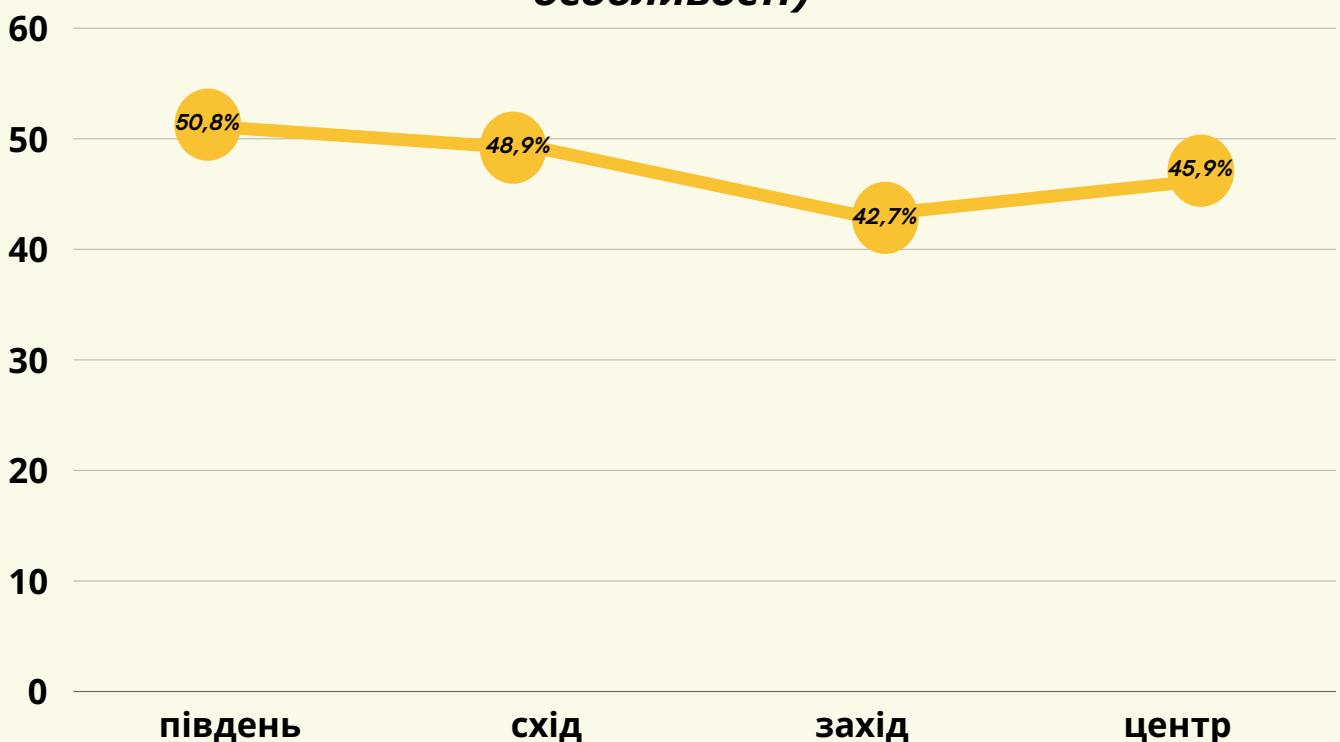
Регіональні особливості щодо регулярності мріяння

Якщо ж дослідити регіональні особливості українців щодо регулярності мріяння, то можна обережно припустити, що мрія стає способом захисту ментального здоров'я від війни. На півдні і сході, ближче до зони бойових дій, щоденно мріють більше українців (відповідно **50,8%** і **48,9%**), у відносно безпечних регіонах на заході і в центрі показники нижчі – відповідно **42,7%** і **45,9%**.

Див. Діаграма 2.

Діаграма 2

Як часто ви мрієте? (регіональні особливості)

⁴ Зінченко О. Нація мрійників: <https://www.istpravda.com.ua/columns/2022/10/18/161930/>

⁵ Друль О. Хто придумав мрію?: <https://nspu.com.ua/novini/orest-drul-hto-pridumav-mriju/>

Про що мріяли українці у 2024 році?

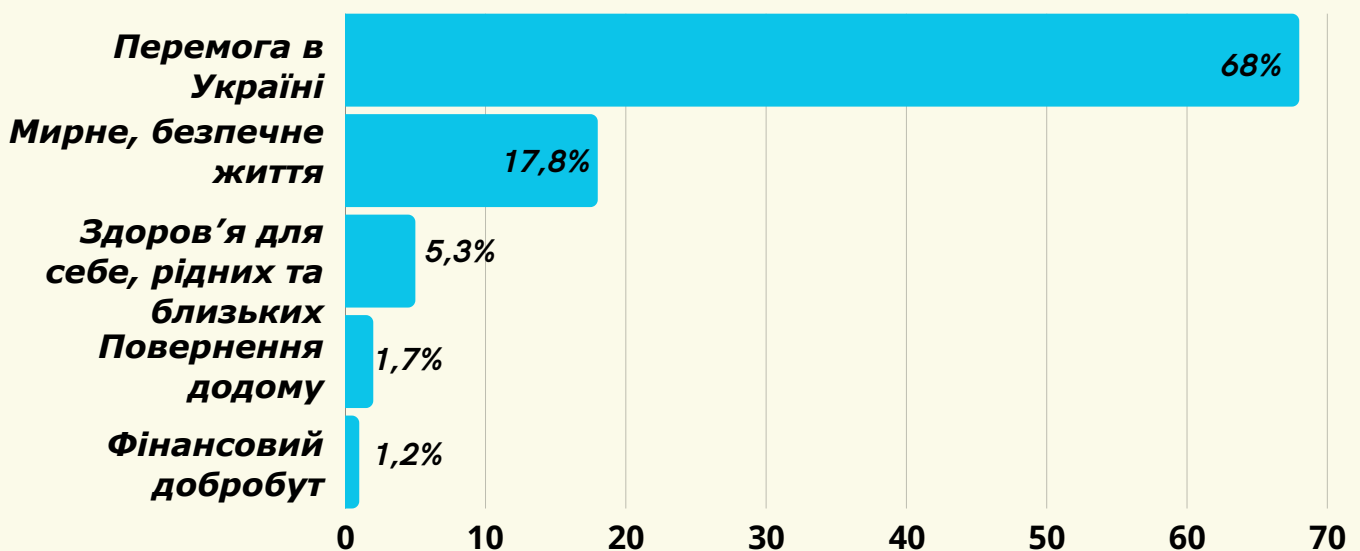
Опитування продемонструвало, про що мріють українці у воєнний 2024 рік. Запитання «Про що ви мрієте саме зараз?» мало низку варіантів відповіді. І кожен респондент міг обрати три найважливіші для себе мрії (із запропонованих) чи вказати інші. Перелік запропонованих мрій охоплював «глобальні» - перемога, мир, стабільність у державі, справедливий устрій; і більш особистісні – повернення додому, міцне здоров'я для себе і близьких, подорожі, професійні успіхи, фінансовий добробут, кохання, приваблива зовнішність, власний будинок, власна сім'я тощо.

Результати за першим вибором⁶

За першим вибором **68%** респондентів найважливішою мрією обрали перемогу України; майже **17,8%** - мирне, безпечне життя; здоров'я для себе, рідних та близьких – **5,3%**; повернення додому як найбільш пріоритетну мрію обрали для себе **1,7%** респондентів. Фінансовий добробут увійшов у п'ятірку найважливіших мрій, але усього **1,2%** опитаних українців вважають цю мрію найбільш важливою.⁷

Див.: Діаграма 3.

Діаграма 3

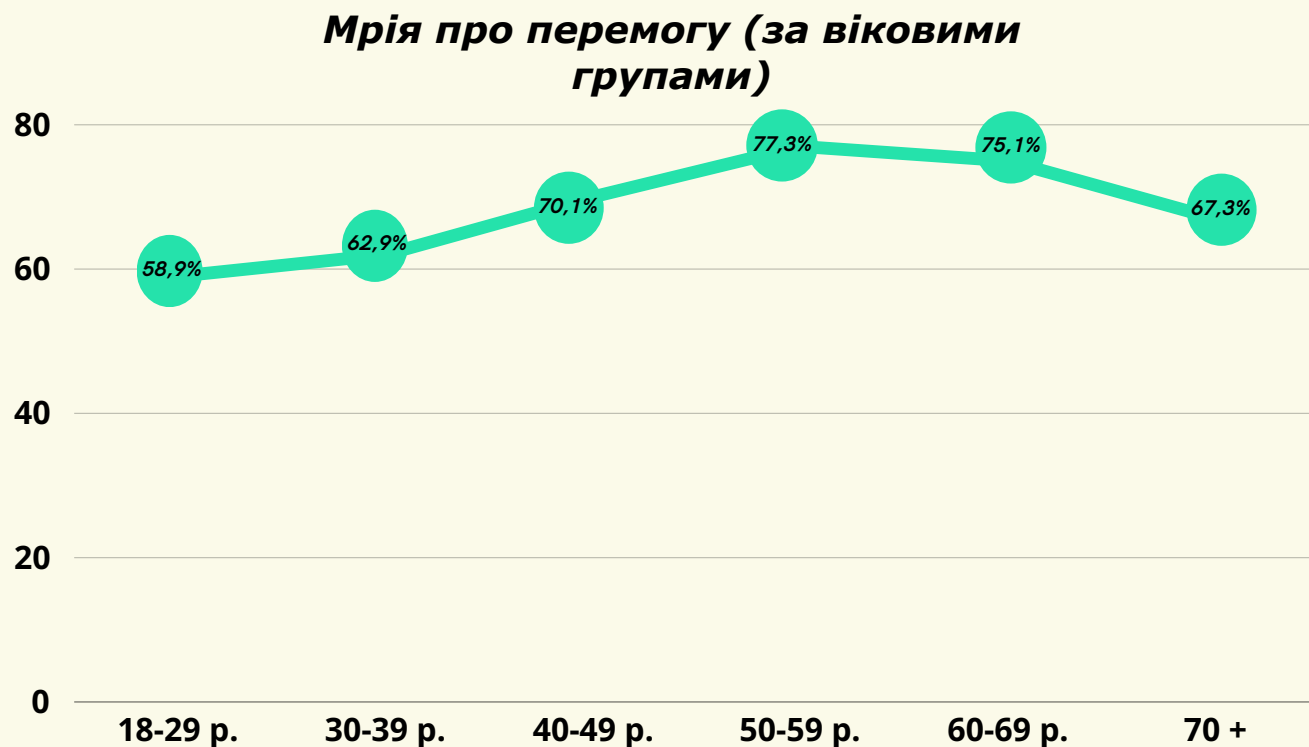

⁶ Результати за першим вибором відображають першу позицію у переліку запропонованих мрій, тобто першу мрію, яку обирали українці як найважливішу для себе.

⁷ У 2021 році, до 30-річчя Незалежності України, соціологічна група «Рейтинг» провела опитування «Покоління незалежності: цінності та мотивації» (https://ratinggroup.ua/research/ukraine/pokolenie_nezavisimosti_cennosti_i_motivacii.htm) Одним із запитань опитування було: «Про що мріють українці»? Отож в останній довоєнний рік, за результатами, наведеними «Українською правдою», найбільше українців мріяло про: міцне здоров'я (58%), підвищення зарплат – 41%, дітей та онуків (40%), великий будинок 17%, подорожі 16%, кар'єру - 10%, щасливе кохання – 14% респондентів.

Перемогу України обирало більше жінок (**70,5%**) на противагу чоловіків (**64,9%**). Серед носіїв цієї мрії переважають респонденти вікових груп: 50-59 років – **77,3%**, 60-69 років – **75,1%** та 40-49 років – **70,1%**. Найменше про перемогу мріють респонденти віком 18-29 років (**58,9%**); а також віком 30-39 років (**62,9%**); людей віком «70+» – **67,3%**. Див.: Діаграма 4

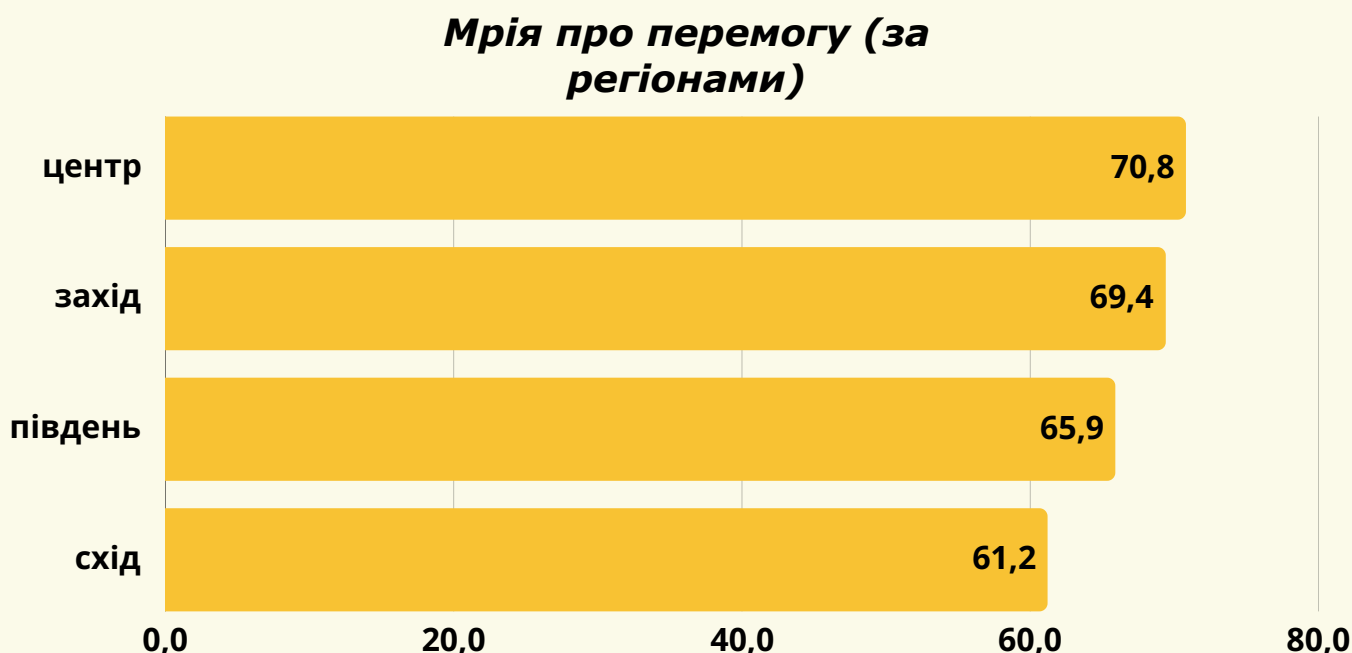
Діаграма 4

Якщо аналізувати регіональні особливості тих, хто обрав *перемогу* як найважливішу мрію, то найбільше прихильників у центрі України – **70,8%** та на заході – **69,4%**, трохи менше на півдні – **65,9%**, найменше – на сході нашої держави – **61,2%** опитаних українців.

Див.: Діаграма 5

Діаграма 5

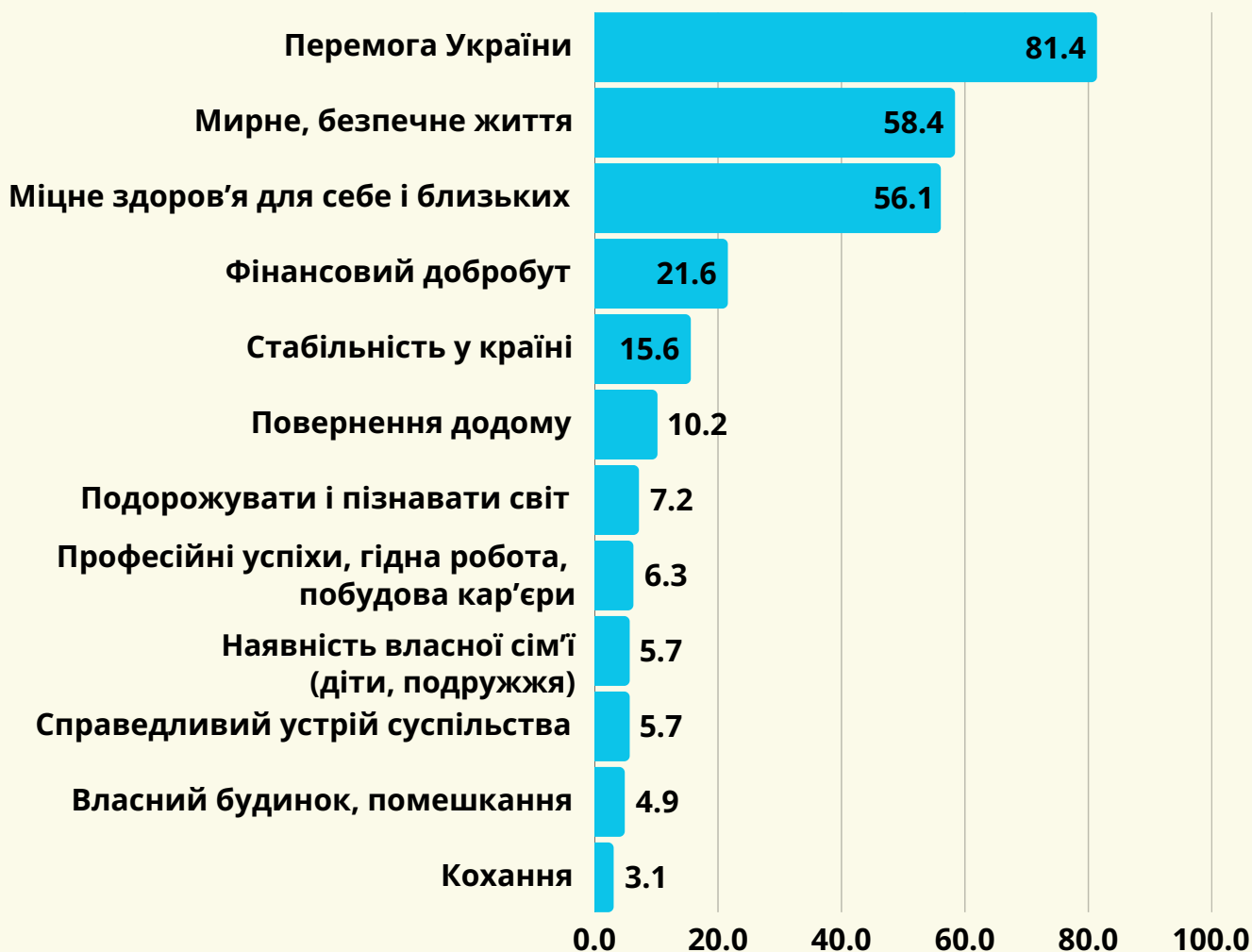

Українці мріють глобально

Загалом, якщо проаналізувати пріоритетність мрій для опитаних українців за підсумком трьох виборів, то у трійці домінують дві мрії, які мають “глобальний” вимір, тобто спрямовані на задоволення потреб не однієї людини. Див. Діаграма 6.

Діаграма 6

Пріоритетність мрій для українців

Українці про здатність мріяти під час війни

На запитання про те, чи змінилася здатність мріяти під час повномасштабної війни, думки українців майже розділилися. Понад третина респондентів відзначила, що стали мріяти менше (33,6%), майже стільки ж, що здатність мріяти не змінилася – 34,4% опитаних. Менше третини українців (26,9%) визнало, що під час війни вони почали мріяти більше. Див. Діаграма 7.

Як змінилась ваша здатність мріяти під час війни?**Здатність мріяти у війну: гендерні особливості**

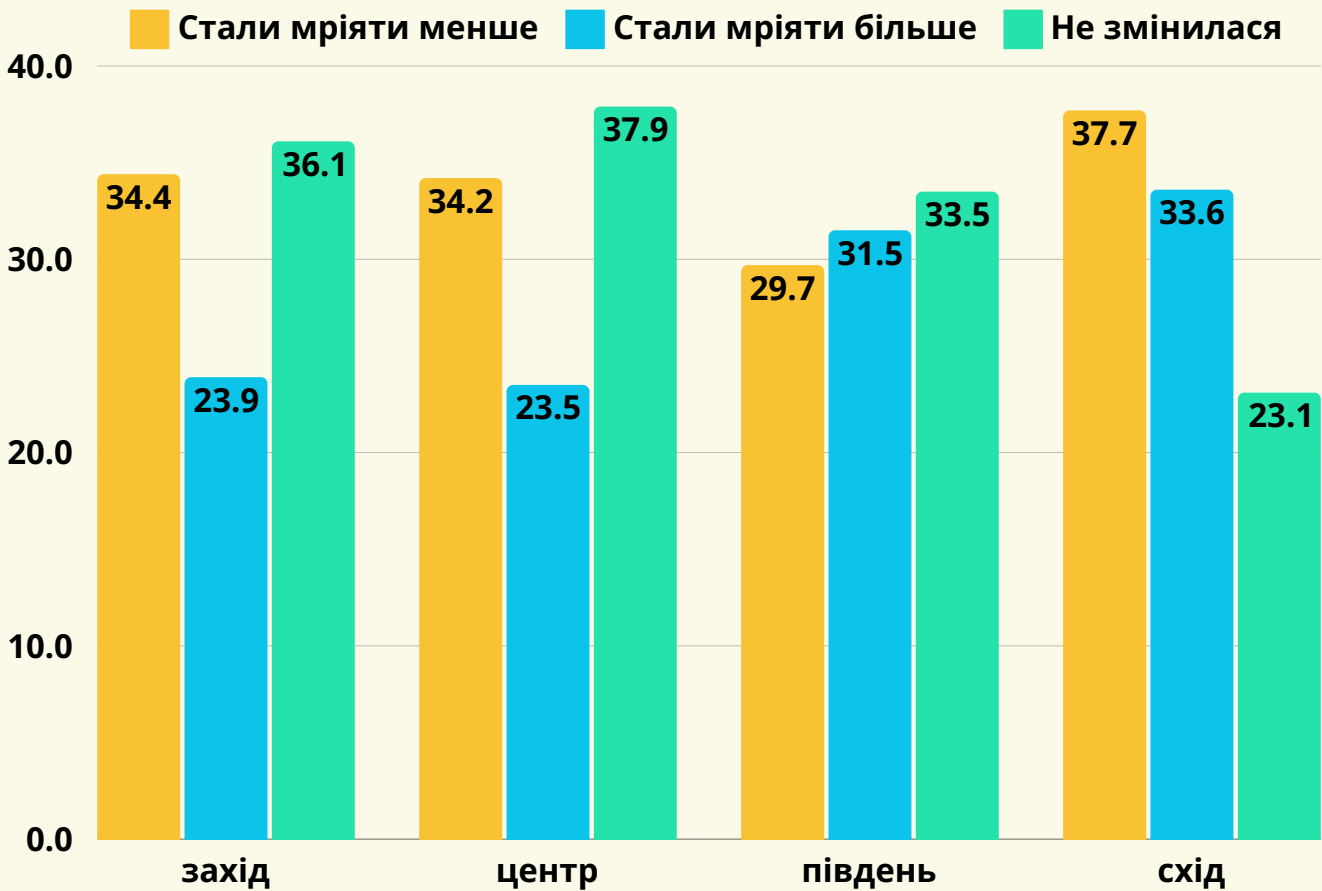
Цікаво, війна вплинула на здатність мріяти чоловіків і жінок. Жінки відзначили, що почали мріяти менше, ніж до війни, чоловіки, навпаки, що почали мріяти більше. Зокрема 36,3% жінок визнали, що мріють менше із приходом війни на протигагу 30,4% чоловіків.

Натомість 29% чоловіків зазначили, що почали мріяти більше, частка жінок, що відзначили таку ж думку, менша – 25,1%.

Здатність мріяти у війну і регіональні особливості

Можемо припустити, що для українців ближче до зони бойових дій мрія стала певним чинником захисту від постійної тривожності і стресу. Серед тих, хто вважає, що мріють більше, представники сходу – 33,6% та півдня – 31,5% на протигагу заходу (23,9%) і центральної України 23,5%. Цікаво, що на півдні України частка тих, хто почав мріяти більше із приходом війни (33,6%), трохи переважає над часткою тих, хто мріє менше (31,5%). Серед мешканців сходу порівняно з іншими регіонами на найменше тих, хто визнав, що здатність мріяти не змінилась (23,1%) на протигагу мешканцям півдня (33,5%), центру України (37,9%) та заходу (36,1%). Див. Діаграма 8.

Здатність мріяти під час війни (за регіонами)

Здатність мріяти у війну та вікові особливості

Війна ніяк не вплинула на процес мріання тих, кому 70+ років (39,1%) і тих, хто 18-29 років (37,9%) – вони висловили думку, що здатність мріяти не змінилася. Серед інших вікових груп цей показник коливається: 30-39 р. – 34,8%, 40-49 р. – 29,8%, 50-59 років – 32,5%, 60-69 р. – 33,8% респондентів. Загалом більшість українців різних вікових груп дотримується цього погляду.

Серед тих, хто мріє менше під час війни, переважають українці віком 50-59 р. (37,9%) та 40-49 р. (36,8%).

Серед тих, хто мріє більше, ті, кому 70+ (29,4%), а також віком 40-49 років (28,2%) та 60-69 років – 28,1% респондентів.

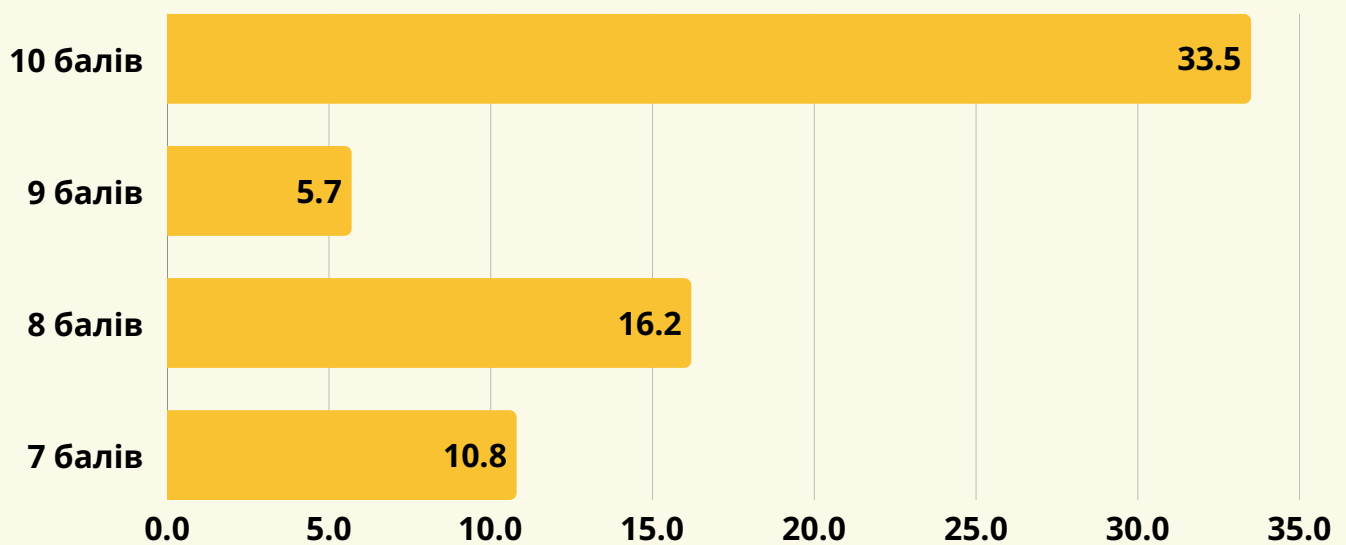
Від мрій до дій.

Скільки українців готові діяти заради своїх мрій?

Результати опитування свідчать про високу готовність українців діяти для досягнення своєї мрії, що цілковито спростовують знане протиставлення мрії до дії «Годі мріяти, пора діяти!», мовляв ті, хто мріють, не здатні діяти.

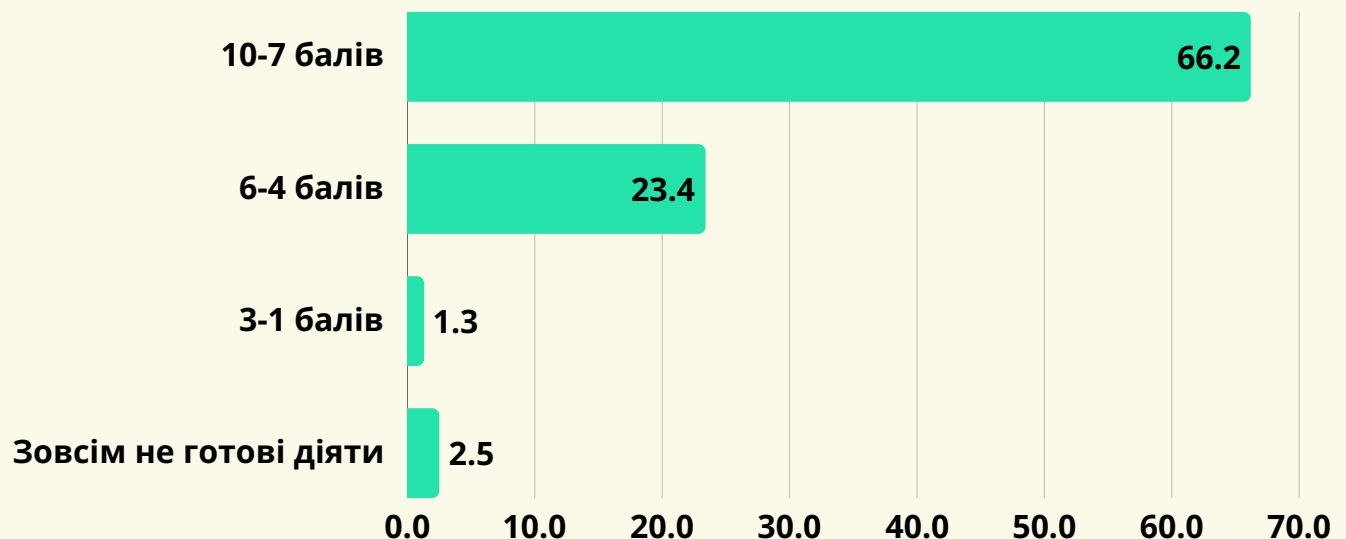
Респонденти мали б оцінити готовність діяти заради мрії за шкалою від 0 до 10, де 0 – не готові, а 10 – цілком готові. Отже, аж **33,5%** опитаних українців оцінили цю готовність на 10 п.; **5,7%** - на 9 п., ще **16,2%** - на 8 п. і **10,8%** респондентів – на 7 п. Див.: Діаграма 9.

Діаграма 9

Сумарно тих, хто висловив високий рівень готовності діяти (10-7), виявилось **66,2%** опитаних українців, тих, хто має «середню готовність» (6-4 п.) - **23,4%**, низьку (1-3 п.) – **1,31%**, зовсім не готові діяти **2,5%** респондентів. Див.: Діаграма 10.

Діаграма 10

Соціологічний портрет респондентів, які готові активно діяти заради своїх мрій

Якщо говорити про соціологічний портрет тих, хто оцінює свою готовність діяти на 10 (тобто максимально за окресленою шкалою), то це люди трьох вікових груп. Серед них:

- респонденти 30-39 років – їх **36,8%**;
- респонденти 50-59 років - **36,1%**;
- молодь 18-29 років – **35%**,
- інші більш обережні у своїх оцінках.

Цікаво, що серед тих, хто оцінює свою готовність діяти на «10», істотно переважають мешканці села – **37,1%** на противагу мешканцям міста – **31,6%**.

Регіонально найбільш помітний стрибок на півдні України – **38,6%**, інші регіони суттєво відстають: у центрі – **33,6%**, на заході – **31,6%**. Найменше людей із готовністю діяти на користь мрії – на сході України (**26,9%**), однак цей показник у 10 балів усе одно найбільший у цій групі.

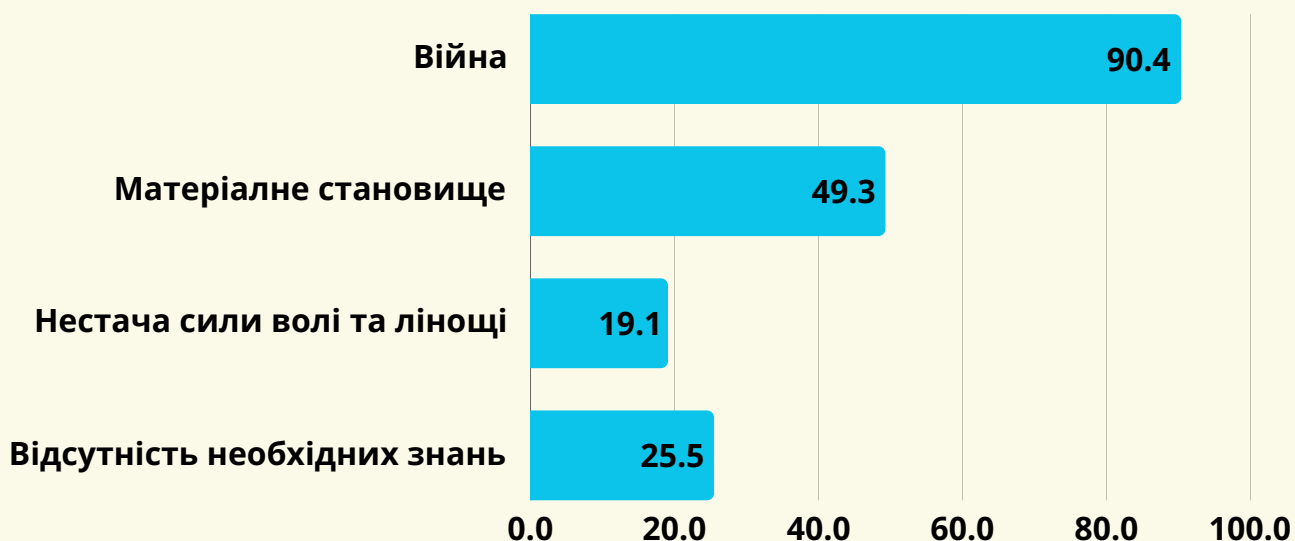
Якщо говорити про гендерні особливості, то їх майже немає: оцінюють на «10» свою готовність діяти **34,3%** чоловіків і **32,8%** жінок.

Українці назвали причини, чому їхні мрії не здійснюються

Відповідаючи на запитання «З чим пов'язані перешкоди та обмеження щодо реалізації мрій?», респонденти могли обирати кілька відповідей. Серед них **зовнішні чинники** – прогнозовано війна (**90,4%**), матеріальне становище (**49,3%**); та **внутрішні** – нестача сили волі і лінощі (**19,1%** респондентів) і відсутність необхідних знань та навичок (**25,5%**). Див. Діаграма 11.

Цікаво, що серед тих, хто скаржиться на відсутність знань, найбільш критично ставляться до себе респонденти віком 70+ (уважаючи, мабуть, що вчитися вже запізно) – їх **32,9%**, а також молодь віком 18-29 років (уважаючи, очевидно, що час здобуття знань ще попереду) – **29,4%**.

Перешкоди щодо реалізації мрій

Мешканців села серед тих, хто вважає відсутність знань основною перешкодою для досягнення мрій, більше, ніж у місті – відповідно, **29%** і **23,9%**.

Щодо нестачі сили волі, то найбільш скептично ставляться до себе молоді люди: 18-29 років – 28,3%. Їхня група найбільша, хто вказав на цю перешкоду для досягнення мрії.

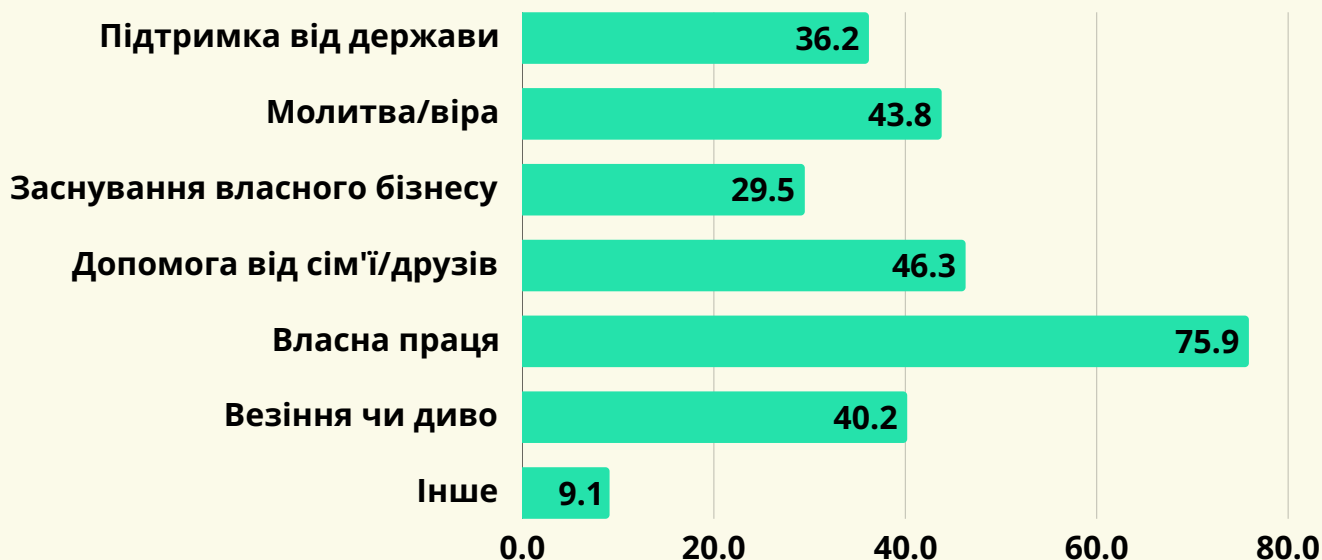
За такими чинниками, як відсутність знань або сили волі, істотних гендерних відмінностей не виявлено. Зате помітною є відмінність у ставленні до власної самооцінки. Бо 21,5% жінок бояться власної невпевненості і вважають її перешкодою для досягнення мрії. Серед чоловіків такий показник істотно нижчий – 12,5%.

Таке ж ставлення до матеріального становища. 54,1% жінок і всього лиш 43,4% чоловіків визнають, що великою перешкодою у досягненні мрії є матеріальне становище.

Що допоможе втілити мрії?

У досягненні мрій українці головно покладаються на власну працю, допомогу сім'ї, друзів і на молитву та віру. На запитання «*Що саме здатне допомогти Вам втілити свої мрії?*» (можна було обирати кілька відповідей) серед варіантів респонденти обрали за пріоритетністю такі (див.: Діаграма 12).

Що саме допомагає втілити мрії?

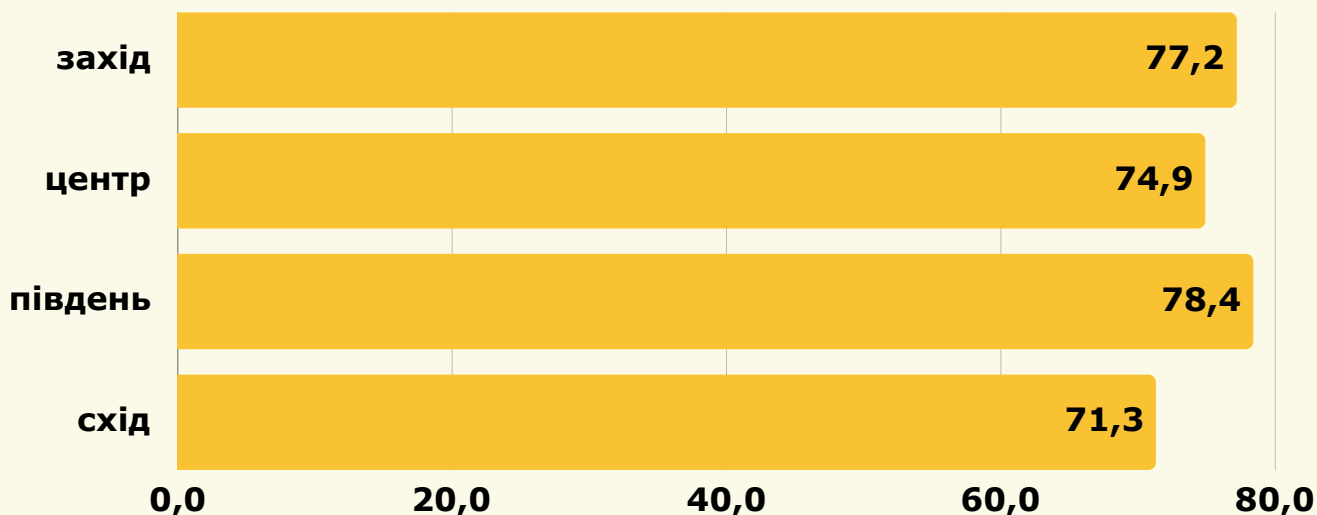
Власна праця як спосіб досягнення мрії

Українці вірять, що власна праця здатна допомогти у досягненні мрії. До цього схиляються і чоловіки (77,8%), і жінки (74%) з неістотною різницею у показниках. Ще менше розбіжностей стосовно цієї думки між мешканцями села і міста – 76,4% і 75,7% відповідно.

Більш істотні відмінності спостерігаємо за регіонами: *найбільше на власній праці наполягають представники півдня України – 78,4% та заходу – 77,2%, трохи менше центральних областей – 74,9% та сходу – 71,3% респондентів. (див.: Діаграма 13)*

Діаграма 13

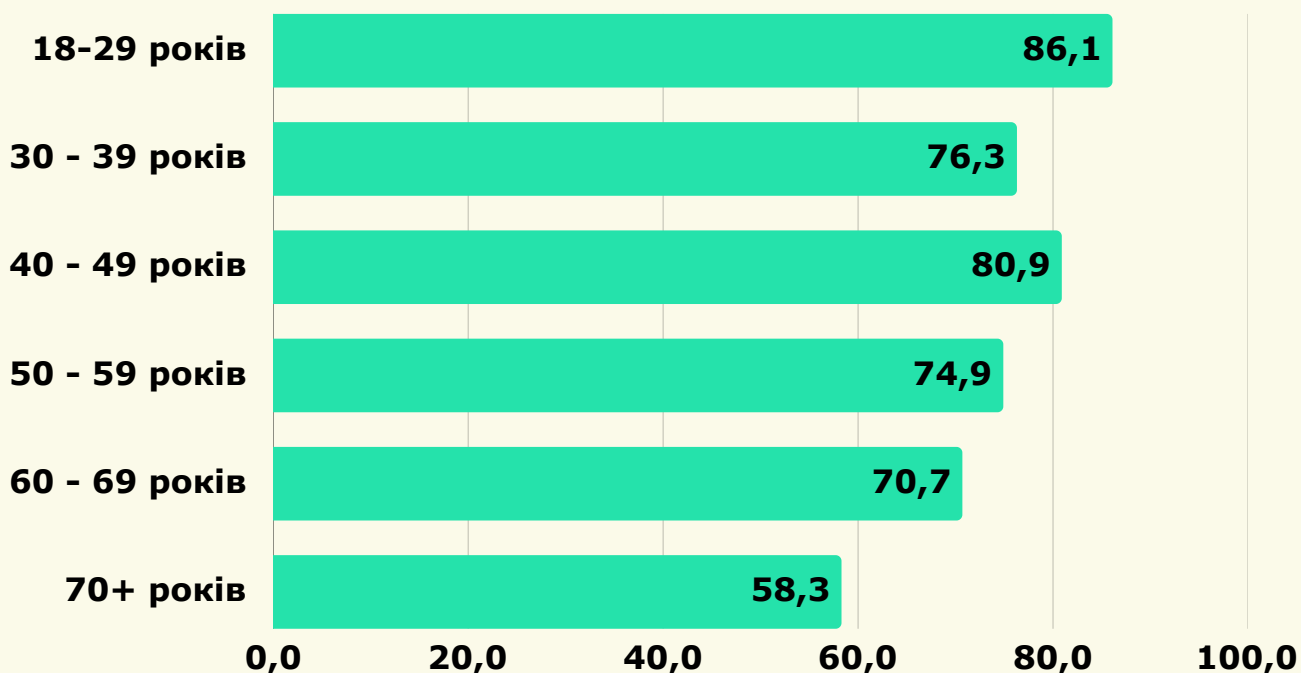
**Роль власної праці.
Регіональні особливості**

Серед прихильників власної праці як способу реалізації мрії істотно переважають молоді люди: 18-29 років – 86,1%, найменше – людей 70+, яким у цьому віці складно покладатися на власні сили. (див.: *Діаграма 14*)

Діаграма 14

Роль власної праці. Вікові особливості

Сподівання на себе і свою працю є важливим показником зрілості суспільства і гарантією того, що Україна матиме шанс на відновлення у майбутньому.

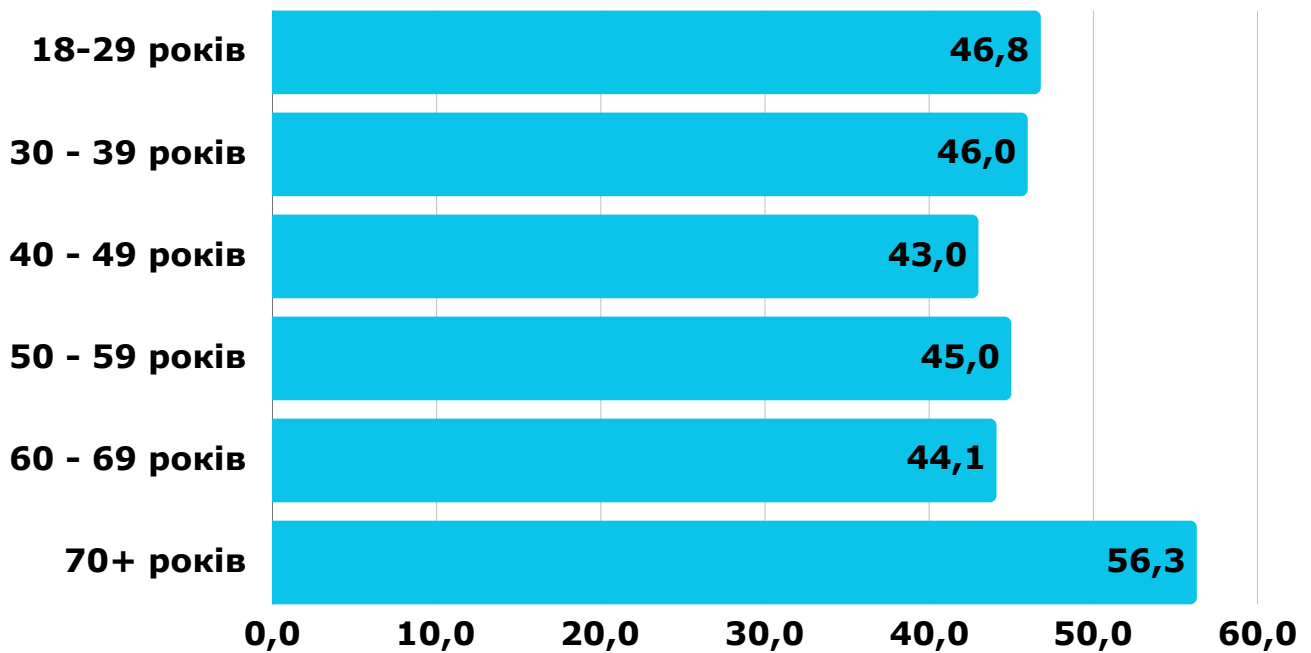
Допомога від сім'ї та друзів для досягнення мрії

Щоб досягати своїх мрій, потрібна підтримка. Такої думки дотримується **46,3%** опитаних українців. На допомогу від сім'ї та друзів найбільше очікують жінки (50,3% опитаних) порівняно з **41,4%** чоловіків.

На підтримку сім'ї та близьких покладаються найбільше особи віком 70+ (**56,3%**), а також молоді люди (18-29 років) – **46,8%**. (див.: *Діаграма 15*)

Цікаво, що мешканці сільської місцевості сподіваються на підтримку рідних і близьких менше, ніж мешканці міста (відповідно **44,8%** і **47%**). (див.: *Діаграма 15*)

Роль родини та друзів. Вікові особливості

Роль молитви та віри у досягненні мрії

Українці (43,8% опитаних) покладаються на віру та молитву в досягненні своєї мрії, і ця відповідь входить у трійку найбільш поширених.

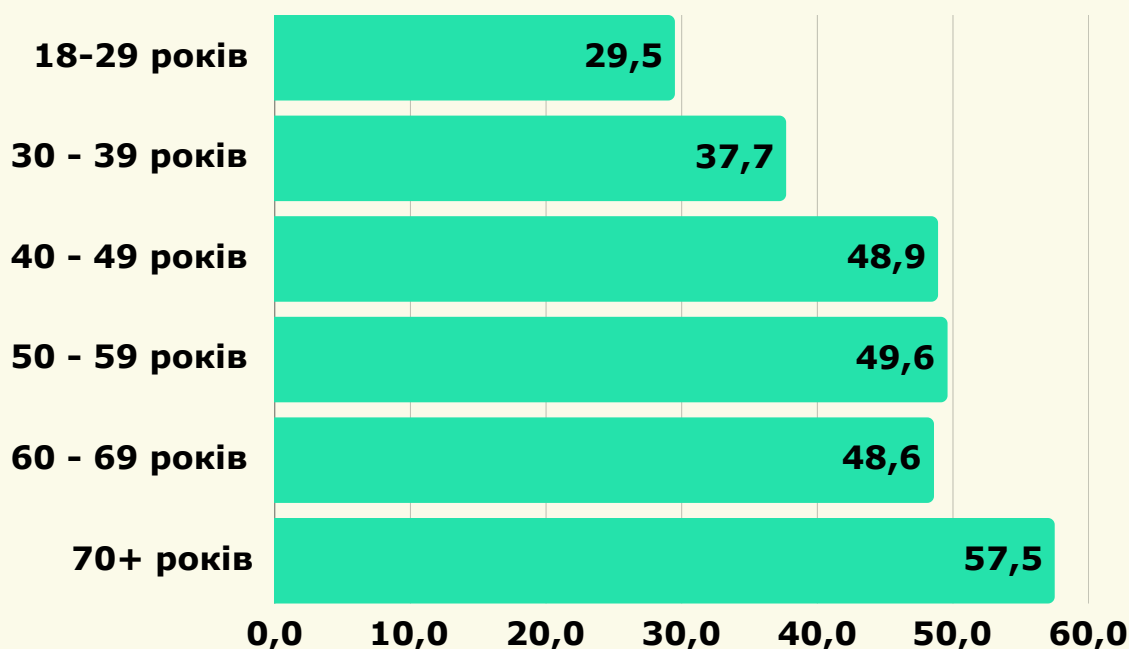
Погляд українців на віру як на інструмент досягнення мрії складно інтерпретувати. З одного боку, можемо говорити про релігійність українців, засвідчену високими відсотковими пунктами соціопитування. Передусім, очевидно, йдеться про ті мрії, на досягнення яких українці не мають визначального впливу - **перемога, мир і безпека, здоров'я власне і своїх близьких. Ці три мрії респонденти відзначили як найважливіші.** До речі, мрія про фінансовий добробут за пріоритетністю на 4-й позиції, хоч і зі значним відставанням.

З іншого боку, для багатьох українців віра і молитва є своєрідним заміном везіння та дива і передбачає певну пасивність щодо досягнення мрій. І хоча сучасна теологічна наука трактує особу суб'єктною, наділеною волею і активною щодо свого життя («Бог діє твоїми руками»), навряд чи середньостатистичний українець свідомий цього.

Відповідь про роль молитви та віри досить поляризує спільноту. Серед тих, хто з-поміж відповідей обрав молитву і віру, переважають жінки (49,3% опитаних) на противагу 37,2% чоловіків. Це найістотніша відмінність у результатах цього дослідження між чоловіками і жінками. (див.: Діаграма 16)

Діаграма 16

**Роль молитви та віри у досягненні мрії.
Вікові особливості**

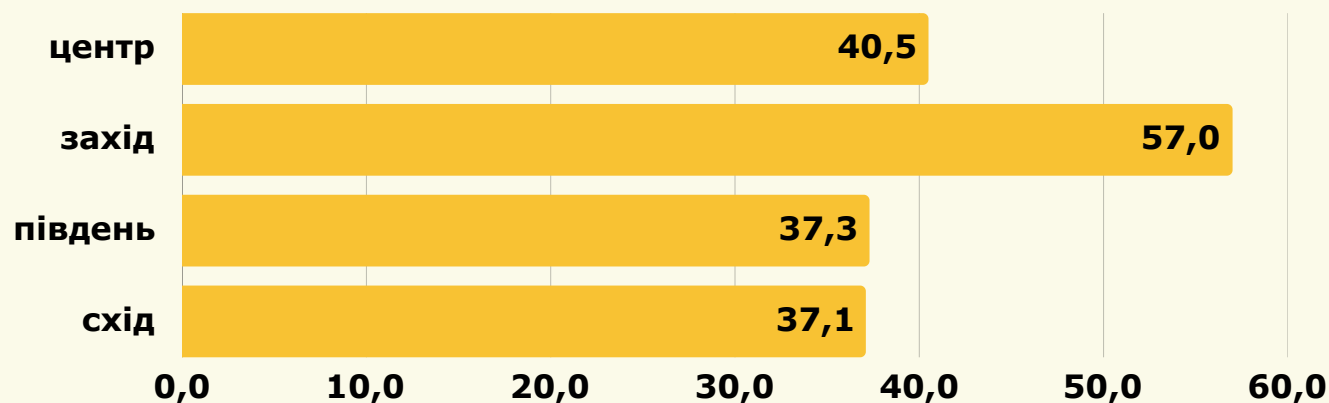
Така ж картина спостерігається і щодо віку респондентів. Найбільше покладаються на віру люди віком 70+ (**57,5%**). Найменша група, усього **29,5%** – це люди віком 18-29 років.

Разючі відмінності у ставленні до віри та молитви як до способу досягнення мрій між мешканцями села (**54,3%**) і міста (**38,6%**).

Такі ж серйозні відмінності за регіонами: **57%** мешканців заходу, **40,5%** - центральної України, і майже однакова кількість респондентів на сході та півдні – **37,1%** і **37,3%** відповідно. (див.: Діаграма 17)

Діаграма 17

**Роль молитви та віри у досягненні мрії.
Регіональні особливості**

Роль везіння та дива

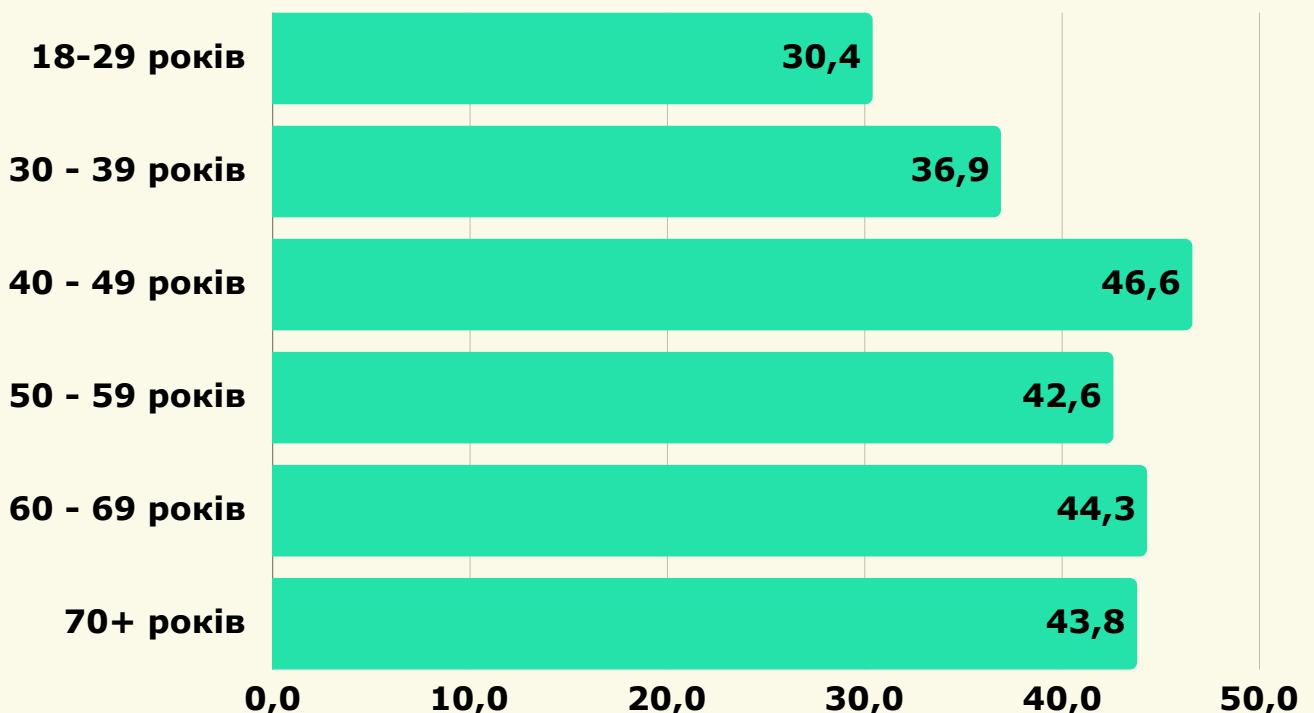
Упереджуючи можливий скепсис у читачів, відразу ж зазначимо, що фактор везіння, очевидно, може бути важливим для досягнення мрії, але точно це не той інструмент, на який варто покладатися на початку шляху до мети.

40,2% українців щиро вірять, що досягнення мрії напряму залежить від везіння чи дива. Важливо, що у цій групі майже однакова кількість жінок і чоловіків – відповідно **39,9%** і **40,6%**.

Найменше сподіваються на диво молоді люди віком 18-29 років (**30,4%**), найбільше прагнуть дива респонденти віком 60-69 років – **44,3%** і 40-49 років – **46,6%**. (див.: Діаграма 18)

Діаграма 18

Роль везіння та дива. Вікові особливості

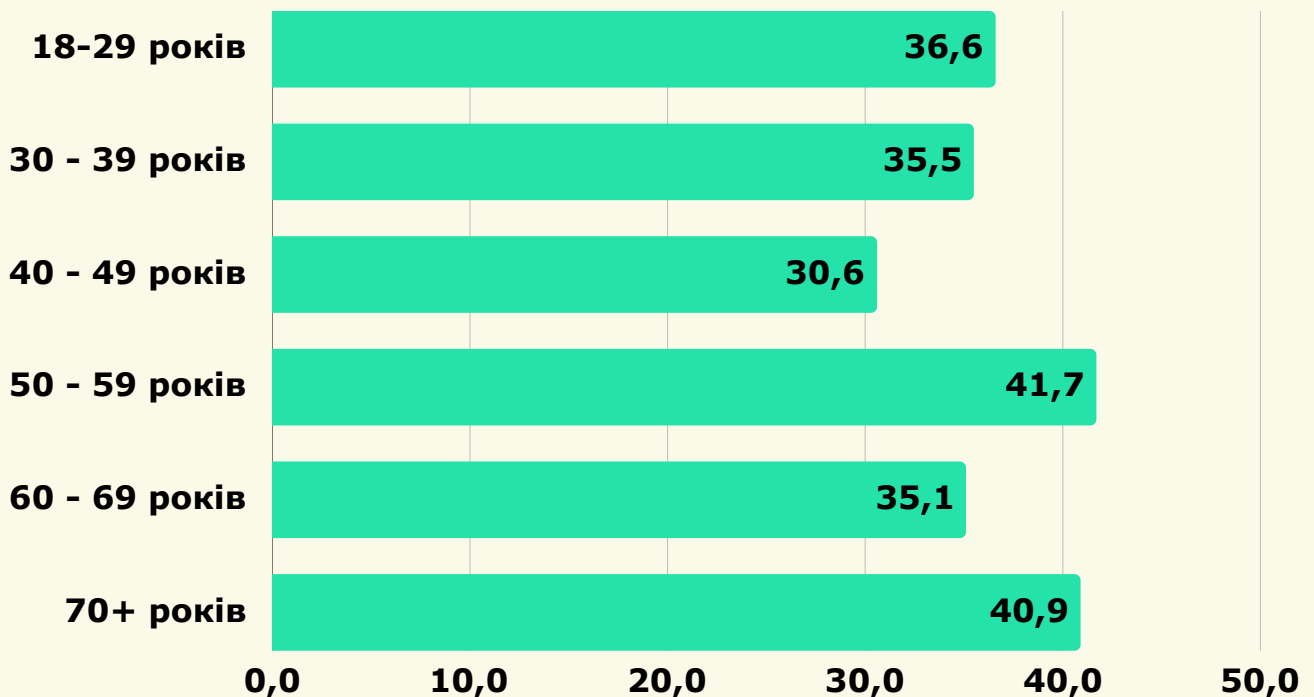

Роль підтримки держави на думку опитаних

На підтримку держави у досягненні мрії покладаються 36,2% опитаних українців. Причому чоловіків у цій групі істотно менше – **30,7%**, аніж жінок – **40,8%**.

Найменше на таку підтримку сподіваються люди віком 40-49 років (**30,6%**), найбільше – респонденти суміжної вікової групи, тобто 50-59 річні – **41,7%**. (див.: Діаграма 19)

Роль підтримки держави. Вікові особливості

Українці, що проживають на заході, півдні та в центрі України, відповідно до опитування, демонструють приблизно однакові очікування стосовно держави – **35-36%**. Вищі очікування мають респонденти, що представляють східні регіони, - **41,5%**.

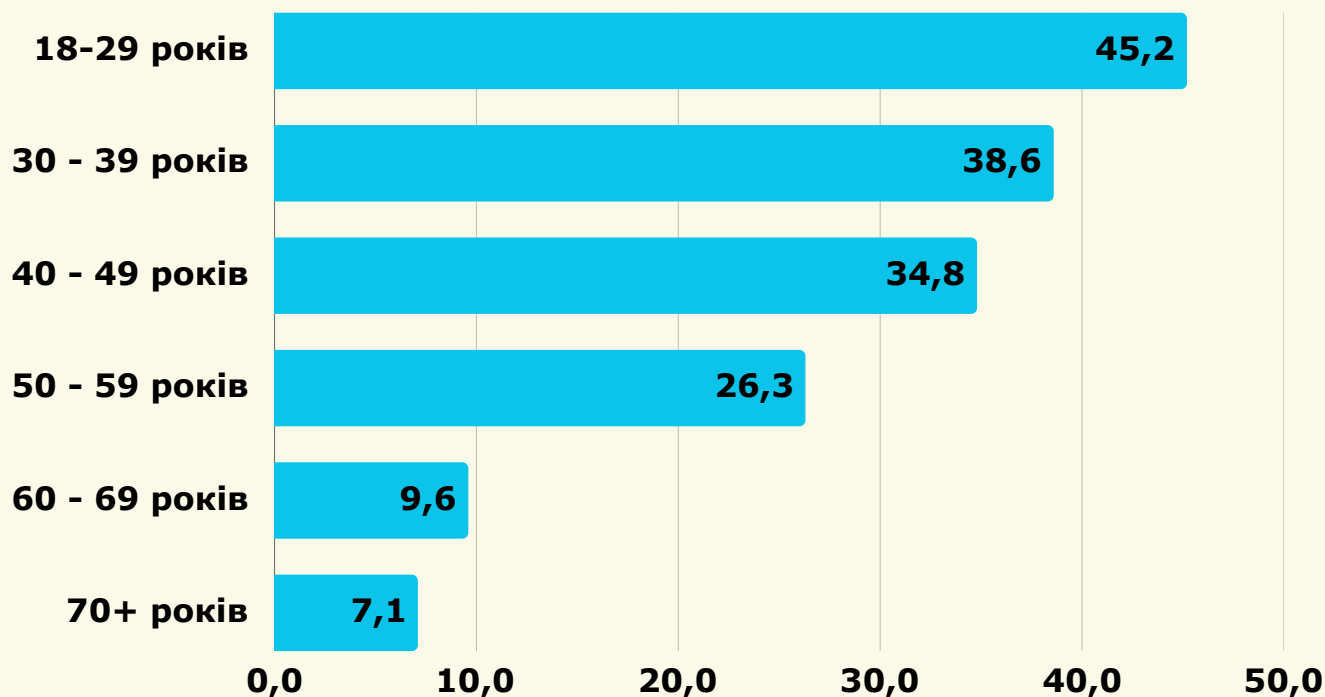
Відкриття власного бізнесу та здійснення мрій

Відкриття власного бізнесу як спосіб досягнення мрії посідає аж 6-ту позицію серед найбільш поширених відповідей. І це має пояснення з огляду на специфіку тих мрій, які мають українці (багато з них нематеріальні). Однак подані результати цінні, бо вказують передусім на те, що українці готові брати на себе відповідальність за власний фінансовий добробут та економічний добробут України.

Загалом **29,5%** опитаних українців вірять, що навіть у час війни заснування власного бізнесу допоможе втілити мрію. Найоптимістичніші серед них молоді люди і з віком цей оптимізм, на жаль, істотно знижується. (див.: Діаграма 20)

Істотні відмінності у поглядах на відкриття бізнесу як на спосіб досягнення мрії між жінками (**24,9%**) і чоловіками (**35,1%**) вказують на те, що увага до жіночого підприємництва виправдана.

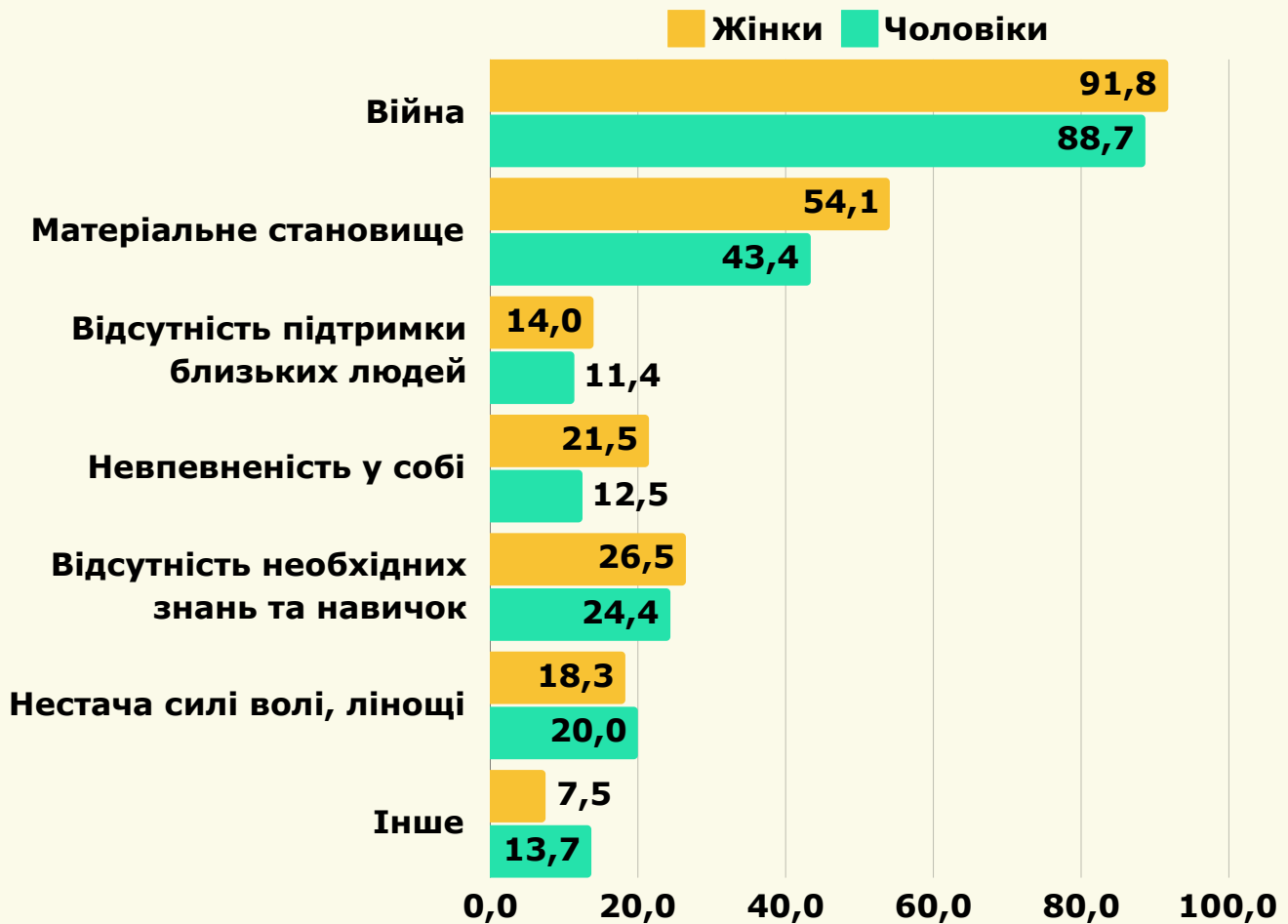
Заснування власного бізнесу. Вікові особливості

І хоч статистика відкриття ФОПів за 2024 рік свідчить про те, що жіноцтво в Україні стає проактивною підприємницькою силою, однак, за результатами соціопитування, істотними перешкодами для досягнення мрій жінки вважають невпевненість у собі – **21,5%** на противагу **12,5%** чоловіків. Така ж істотна розбіжність стосовно матеріального становища як перешкоди для досягнення мрій серед жіноцтва (різниця у 10,7 відсоткових пункти). (див.: Діаграма 21)

Результати цього опитування вселяють оптимізм про здатність молоді мріяти і діяти. А ще при уважному прочитанні виявляє певну зону розвитку щодо того, чого навчати молодь на уроках підприємництва (і хлопців, і дівчат). І тут маємо на увазі не лише про факти, теми і ядро знань, а радше про цінності і ставлення, які потрібні молодим людям не у далекому майбутньому, а вже тут і зараз.

Що є перешкодою у досягненні мрій?

Вплив дитячих мрій на майбутнє

Уважається, що діти мріють найкраще. У них немає рамок, які зупиняють політ фантазії, коли мрія просіюється крізь фільтр реалістичності «зможу/ не можу». Вони не бояться упереджень, що, мовляв, мрія не здійсниться, якщо про неї розкажеш. Мрія – цінність у собі, а мріяння – важливе заняття для дітей. Проте дитячі мрії мають вплив на доросле життя, впливаючи на самооцінку, допомагаючи окреслювати цілі й мотивуючи до діяльності. Специфіка цього дослідження не передбачала залучення дітей та молоді до 18 років. Однак в опитуванні ми попросили респондентів поділитися своїми думками стосовно дитячих мрій.

Опитування показало, що дитячі мрії, на думку опитаних, позитивно впливають на майбутнє життя. На запитання «Як на Ваше подальше життя і самореалізацію вплинула Ваша здатність мріяти у дитинстві, Ваші юнацькі / дитячі мрії?» тільки 4% респондентів відповіли, що не мали дитячих мрій.

Про те, що мрія допомогла налагодити дружні стосунки, визнало 48,9% опитаних.

Дитяча мрія суттєво вплинула на вибір майбутньої професії для **45,3%** респондентів. І тут не лише про те, що мрія стати космонавтом (до речі, про це признавався Адріан Сливоцький) привела до польоту в космос, а радше про розвиток уяви, необхідної в будь-якій сфері, зокрема в бізнесі.

43,7% обрали заклад освіти, ідучи за своєю мрією. **38,7%** опитаних мрія мотивувала здобувати чи поглиблювати знання (це добра новина для педагогів!). Дитяча мрія стала стимулом до фінансового добробуту для **25,6%** опитаних українців. (див.: Діаграма 22)

Діаграма 22

Вплив дитячої мрії на життя

Припускаємо, що мрія бути заможним аж на 6-й позиції свідчить не стільки про те, що українці мають ідеалістичні мрії. Це, радше, про усвідомлення іншого факту: 25,6% українців вважають себе заможними людьми, зумівши трансформувати свою дитячу мрію у реальність, решта – не має такого переконання.

Чи варто «цензурувати» матеріальні мрії?

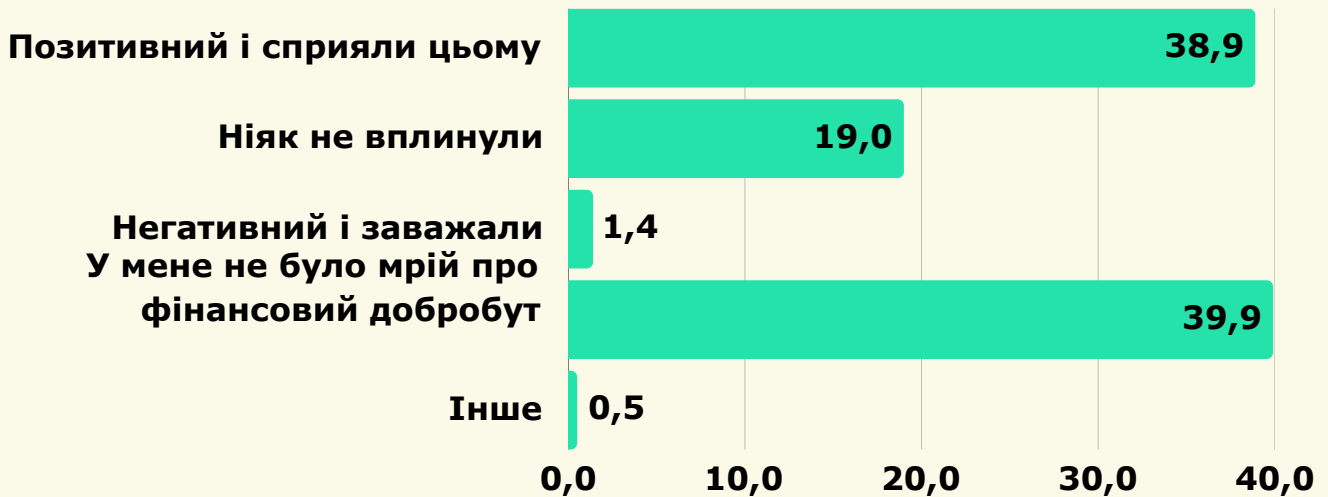
У багатьох дорослих, що працюють з дітьми, існує власне уявлення, якою має бути дитяча мрія. Часто носіїв матеріальних мрій вважають меркантильними і недооцінюють той стимул, який може дати наявність такої мрії для навчання та саморозвитку.

Сакраментальна фраза «**мрія, записана на папері з датою, стає ціллю**», що впливає на життя, як ніколи, корисна для тих, хто формує підприємницьку компетентність молоді.

На запитання, **чи мріяла особа в дитинстві, щоб у майбутньому стати заможною, і як вплинули такі мрії на її життя?** 38,9% респондентів підтвердили, що мали такі мрії, і вони позитивно вплинули на життя. Майже така ж кількість респондентів (37,9%) ніколи не мріяли про багатство. І тільки 1,4% опитаних визнали, що такі мрії їм заважали. (див.: *Діаграма 23*)

Діаграма 23

Вплив дитячої мрії про фінансовий добробут

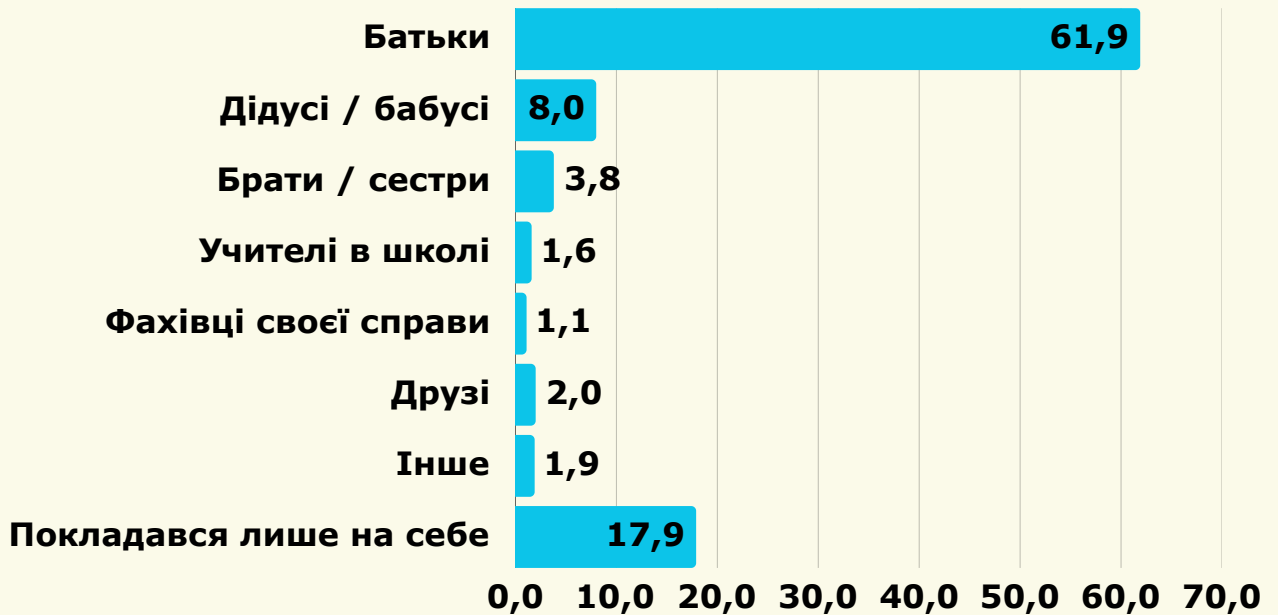

Матеріальні мрії такі ж цінні, як і нематеріальні. Бо із належними ставленнями та відповідною підтримкою вони запускають двигун, який допомагає трансформувати їх у цілі, а згодом у діяльність.

Чи варто «цензурувати» матеріальні мрії?

У дослідженні ми ставили за мету з'ясувати, хто у дитинстві найбільш підтримував у досягненні мрій. Як освітній організації, нам було важливо дослідити, наскільки істотною була підтримка школи на цьому шляху. Отож 61,9% респондентів визнали, що найбільше підтримували батьки; найближчі родичі (дідусі, бабусі) – 8%, брати/сестри – 3,8%. Аж 17,9% опитаних відповіли, що поклалися тільки на себе у досягненні мрій і ніхто в цьому не допомагав. Частка **«освітньої підтримки» у досягненні дитячих мрій мінімальна – учителі у школі підтримували тільки 1,6% респондентів, тренери, керівники гуртків тощо – 1,1% респондентів.** Так само невелика частка тих, хто у досягненні мрій відчував підтримку друзів – усього 2% опитаних. Див. *Діаграма 24.*

Хто підтримував у досягненні дитячих мрій?

Відповіді на це запитання не виявили істотних розбіжностей за віком, регіональними особливостями, належністю до сільської і міської місцевості.

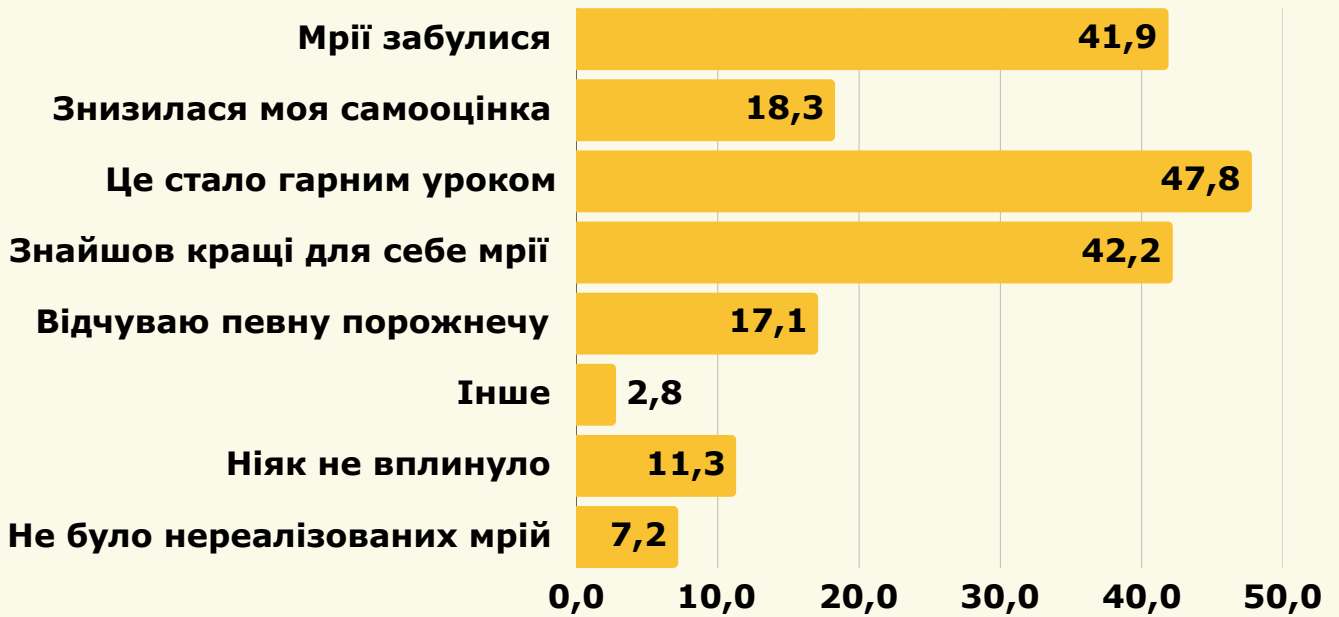
А що, коли діти не досягають своїх мрій?

Так само цінним для нас, як для освітньої організації, було з’ясування того, як впливають на життя нереалізовані дитячі мрії. Загалом відповіді на ці запитання (їх можна було обирати кілька) руйнують певні психолого-педагогічні стереотипи про те, що мрії, які не здійснюються, знижують самооцінку дитини і демотивують її до діяльності. Отже, реальність виявилася більш оптимістичною. Бо 47,8% респондентів відповіли, що нереалізовані мрії стали хорошим життєвим досвідом на майбутнє. 42,2% опитаних українців визнали, що знайшли для себе інші, кращі мрії. У першій трійці відповідь про те, що мрії забулися. 11,3% респондентів не відчували ніякого впливу нездійсненої дитячої мрії на подальше життя. Частка тих, для кого нездійснена мрія знизилася самооцінку – 18,3%. Приблизно стільки ж призналися, що нереалізована мрія спричинила порожнечу. *Див. Діаграма 24*

Суттєвих відмінностей між відповідями чоловіків і жінок не виявлено, окрім відповіді про те, що **«нереалізовані дитячі мрії стали гарним уроком на майбутнє»**. Цього погляду дотримується 49,1% опитаних чоловіків і 46,7% опитаних жінок.

Діаграма 24

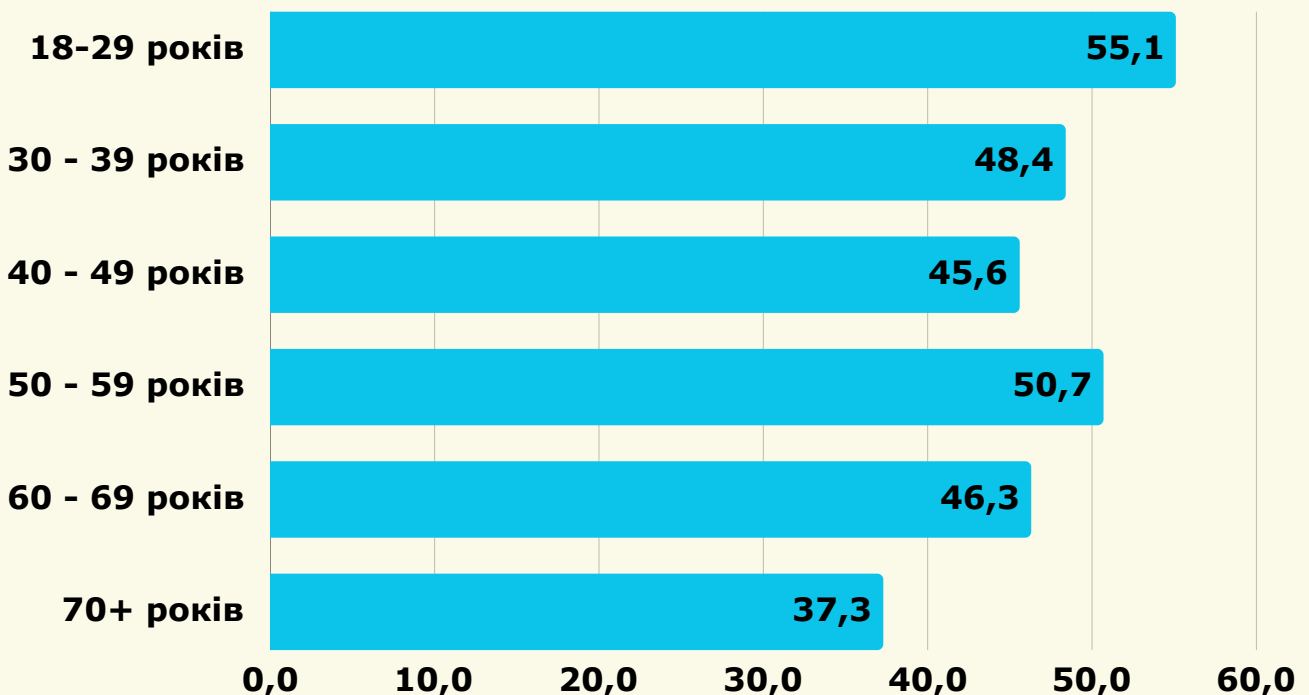
Як вплинули на життя нереалізовані дитячі мрії?

Ця ж відповідь показала певні розбіжності за віком. Частка молодих людей віком 18-29 років, які дотримуються цієї думки, найбільша – 55,1%; найменша (37,3%) тих, кому 70+. Див. Діаграма 25

Діаграма 25

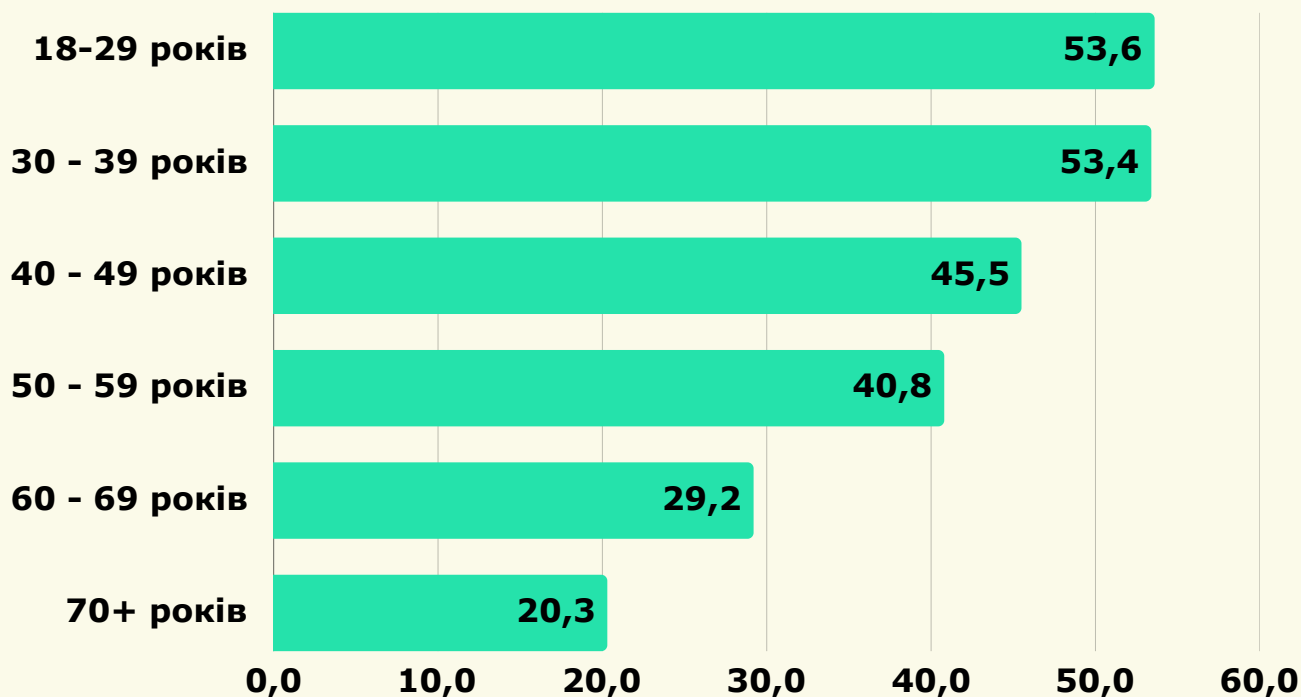
Нереалізовані дитячі мрії стали гарним уроком на майбутнє. Вікові особливості

Приблизно такі самі тенденції спостерігаємо, аналізуючи відповідь про те, що особа знайшла інші, кращі цілі: 53,6% респондентів віком 18-29 років (максимальна частка) і 20,3% - мінімальна. Див. Діаграма 26

Діаграма 26

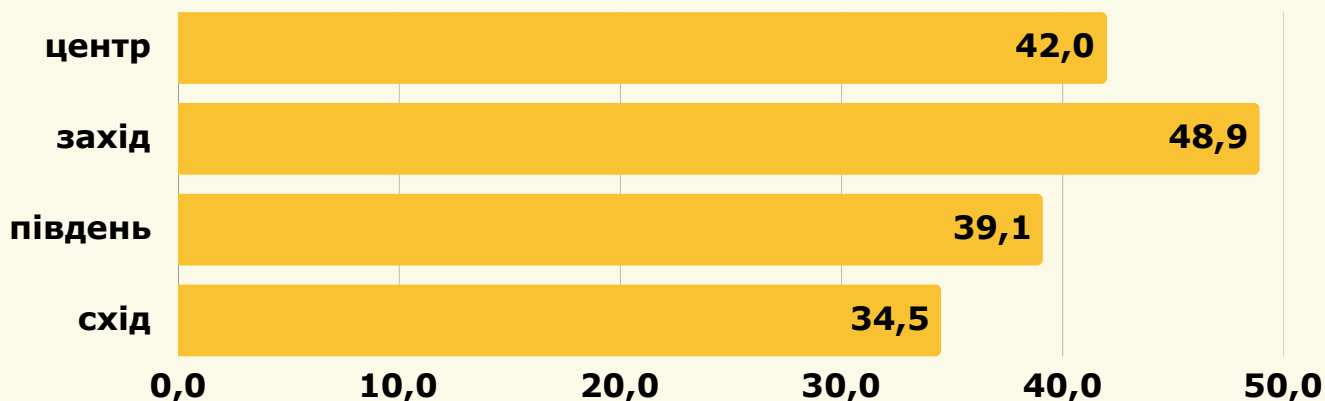
**Нереалізовані дитячі мрії і пошук інших, кращих мрій.
Вікові особливості**

Якщо аналізувати регіональні особливості відповідей на запитання про те, як вплинули на життя нереалізовані дитячі мрії, то найбільше відмінностей виявлено саме за цією відповіддю. Респондентів, які дотримуються поглядів про те, що нереалізовані дитячі мрії стають стартом для пошуку нових мрій, найбільше у західних регіонах України (48,9%), найменше – на сході (34,5%). Див. діаграму 27

Діаграма 27

Нереалізовані дитячі мрії і пошук інших, кращих мрій. Регіональні особливості

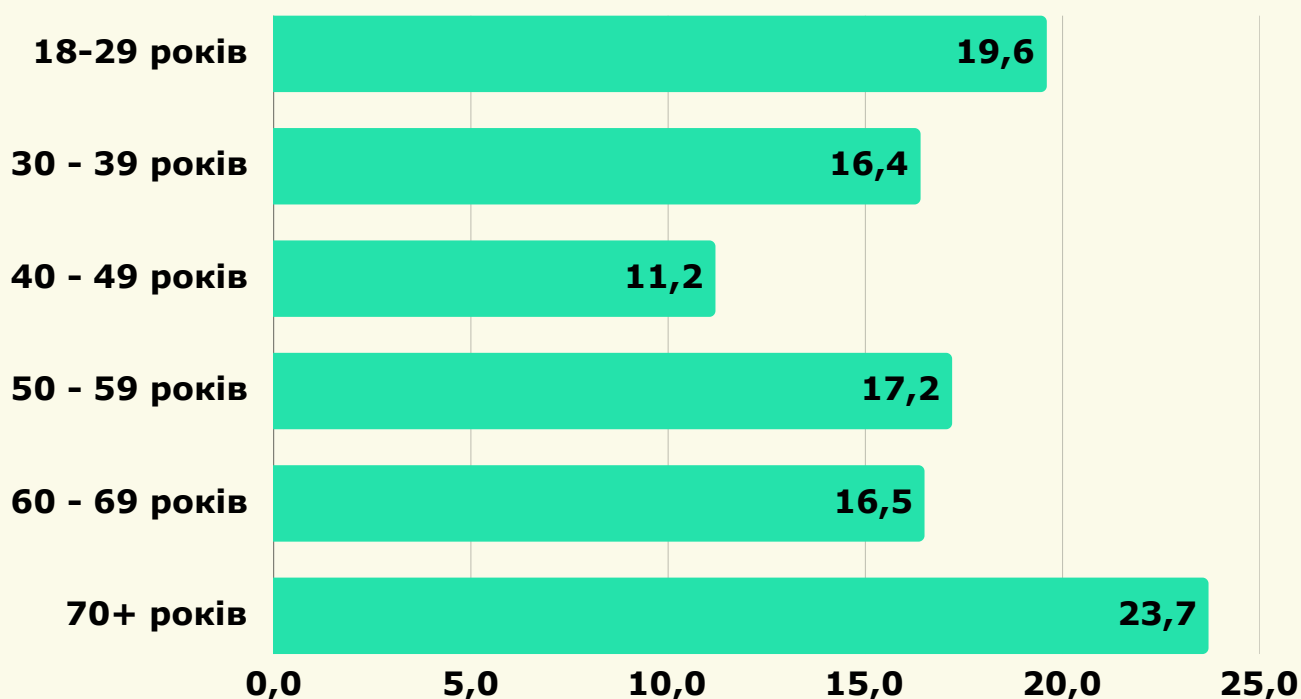

Нездійснені дитячі мрії: низька самооцінка і порожнеча

Нереалізовані мрії стали причиною порожнечі для 17,1% респондентів, однак частка жінок серед них на 3,6 відсоткових пункти більша порівняно з чоловіками: 15,1% чоловіків і 18,7% жінок. Найбільш резиліентною групою щодо цього питання виявилися респонденти віком 40-49 років, найменш стійкою – особи віком 70+. Див. Діаграма 28

Діаграма 28

Нереалізовані мрії як причина порожнечі. Вікові особливості

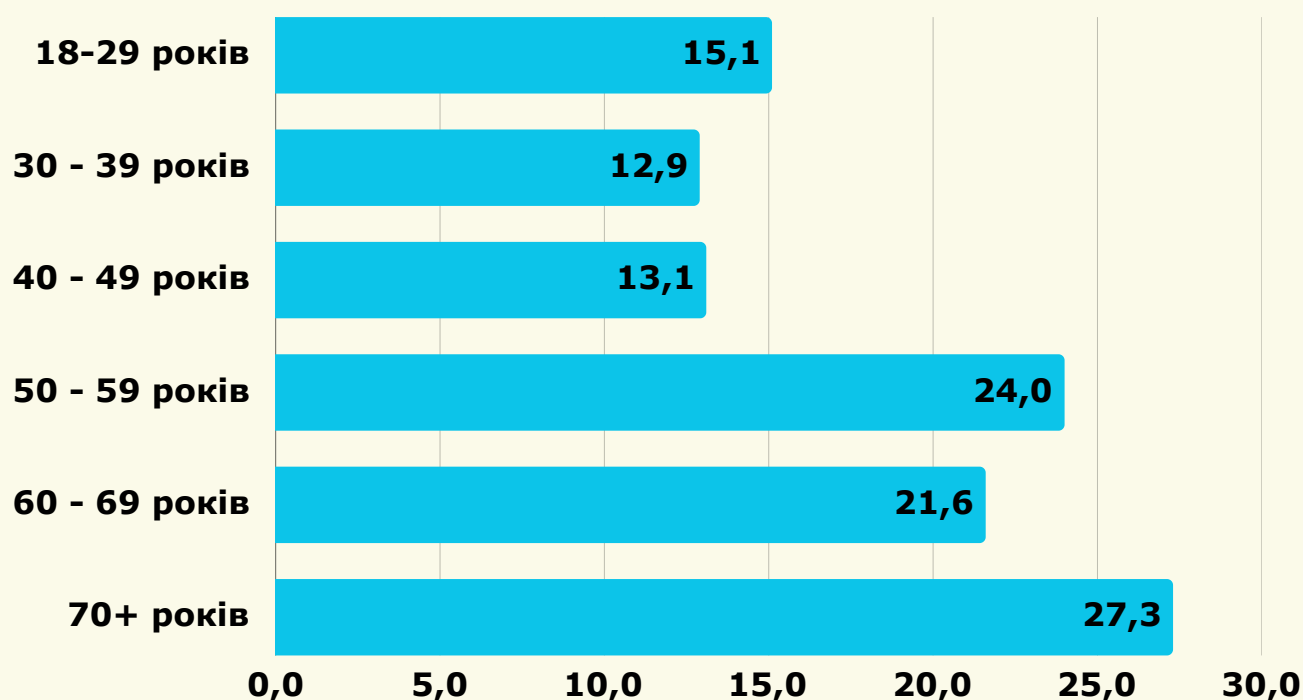

Приблизно стільки ж людей вважають, що нереалізовані мрії вплинули на зниження самооцінки – 18,3% опитаних українців.

Думки про те, що нереалізовані дитячі мрії знизили самооцінку, найбільше дотримуються особи віком 70+, найменш вразлива категорія до цього – респонденти віком 30-39 років (12,9%), а також 40-49 років (13,1%). Для молоді 18-29 років, коли спогади про дитячі мрії ще свіжі, показник трохи вищий – 15,1%. Див. діаграма 29.

Діаграма 29

**Нереалізовані дитячі мрії і зниження самооцінки.
Вікові особливості**

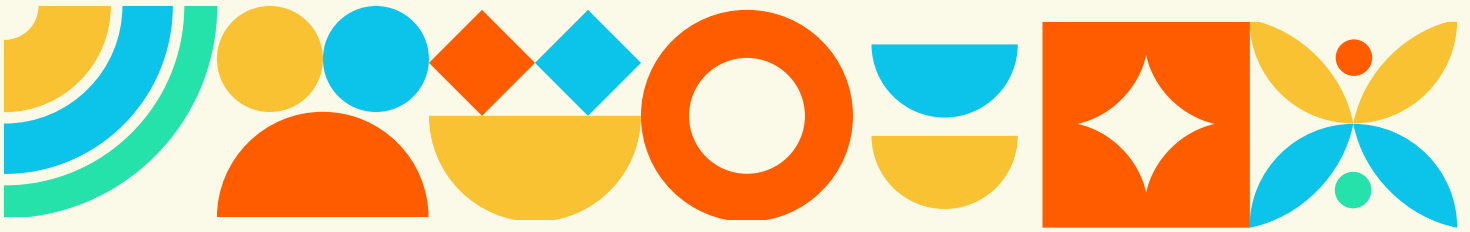

Для великої частки опитаних українців (41,9%) мрії, які не збулися, забулися. Прихильників цієї думки найбільше (49,1%) серед осіб віком 70+; найменше серед осіб 18-29 років (39,9%), а також 50-59 років. Див. Діаграма 30

Діаграма 30

Нереалізовані дитячі мрії забулися. Вікові особливості

Короткі підсумки

Мрії об'єднують

Загалом результати дослідження свідчать про єдність сходу, півдня, заходу та центру України стосовно найважливіших ціннісних орієнтирів із неістотними культурними відмінностями (на півдні мріється найкраще, а от мешканці сходу найбільше готові діяти).

Якщо аналізувати регіональні особливості тих, хто обрав перемогу як найважливішу мрію, то, попри невеликі відмінності між регіонами, у кожному з них мрія про перемогу істотно переважала.

Де найкраще мріяти?

Ми спостерігаємо вищу здатність мріяти у тих, хто живе в сільській місцевості порівняно з мешканцями міст. Можемо припустити, що причиною цього явища є більша можливість для мешканців сільської місцевості побути на одинці із собою, що важливо для мрійництва, або ж вони мають більше «незакритих» потреб. І ці потреби не завжди матеріальні. За результатами відповідей стосовно запитання про перешкоди і обмеження у досягненні мрій, найбільша відмінність результатів між мешканцями міста та сільської місцевості стосується не матеріального становища, а відсутності необхідних знань, що визнають респонденти.

Молодь мріє менше, але готова активно діяти

Опитування показало помітний скепсис щодо мрійництва серед молодих людей віком 18-29 років за багатьма запитаннями. Молодь справді мріє найменше, однак у досягненні мрій найбільше покладається на власну працю та відкриття своєї справи, дуже високо оцінюючи власну готовність діяти.

Мрія і гендерні стереотипи

Це дослідження руйнує низку стереотипів, пов'язаних із тим, що мрія має жіноче обличчя. Жінки і чоловіки майже однаково мріють (різниця всього у 4 відсоткові пункти) та оцінюють свою готовність до дії. Цілком готові діяти 34,3% чоловіків і 32,8% жінок. У досягненні мрії вони майже однаково покладаються на власну працю (77,8% чоловіків і 74,3% жінок). Щасливий випадок чи везіння як інструмент для досягнення мрій розглядають 40,6% опитаних чоловіків і 39,9% жінок.

Однак жінки, за опитуванням, більше потребують допомоги від сім'ї та друзів (41,4% серед опитаних чоловіків і 50,3% жінок), а також більше сподіваються на молитву та віру у досягненні своїх мрій (37,2% чоловіків на протигагу 49,3% жінок).

Школа не стала простором підтримки у досягненні дитячих мрій

Дитячі мрії – цікавий дослідницький матеріал не лише для психологів. Дослідження дає цінний матеріал і для педагогів. Дорослі, пригадуючи свої дитячі мрії, згадують про підтримку, яка головно надходила від батьків. На жаль, школа і вчителі стали такою підтримкою лише для 1,6% сучасних дорослих, опитаних у дослідженні.

Підтримка здатності мріяти суттєво недооцінена в школі. Виходячи з дослідження, можна стверджувати, що саме мрія допомагає молоді обирати фах та університет, самореалізовуватися, налагоджувати дружні стосунки, поглиблювати знання з певної галузі.

Мрія і стереотипи про самооцінку

Досягнення мрії підвищує самооцінку особи. А от наскільки нереалізована мрія впливає на самооцінку? Дослідження спростовує низку стереотипів стосовно того, що нереалізовані мрії несуть неминуче фрустрацію, розчарування і порожнечу. Насправді, як підтверджує дослідження, нереалізована мрія теж цінна у житті людини, бо стає цінним досвідом. Результати цього опитування вселяють оптимізм про здатність молоді сприймати нереалізовані мрії. Респонденти 18-29 років найбільш резиліентні щодо власного досвіду нереалізованих мрій, вони бачать у мріях можливості (нереалізована мрія як поштовх до пошуку іншої, кращої мрії).

Мрія як інструмент бізнес-освіти

Мрія – незалежно від того, матеріальна чи нематеріальна вона, є цінним інструментом бізнес-освіти. Респонденти стверджують не тільки про вплив мрії на власну профорієнтацію, а й на ціннісну складову підприємницької компетентності. Мрія бути заможним спонукала розвивати власний бізнес чи досягати важливих соціальних цілей.

Статистичні дані опитування

		Стать		Вік (6 категорій)						Місто чи село (до 24 лютого 2022 року)		Регіон (до 24 лютого 2022 року)				Всього
		Чоловік	Жінка	18-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70+	Місто	Село	Захід	Центр	Південь	Схід	
М1. Як часто Ви мрієте про своє майбутнє життя?	Кожного дня	44,5	48,4	42,1	44,6	52,2	41,4	51,8	48,1	44,6	50,5	42,7	45,9	50,8	48,9	46,6
	Кілька разів на тиждень	14,7	13,6	23,1	17,9	13,5	14,1	6,7	6,6	15,9	10,4	16,0	14,3	12,3	12,7	14,1
	Кілька разів на місяць	6,2	6,0	10,9	10,0	4,7	3,5	3,2	3,1	6,6	5,3	7,8	6,5	3,6	6,2	6,1
	Раз на місяць	7,9	6,4	8,0	9,1	7,3	5,2	9,1	2,3	7,8	5,5	7,3	8,2	5,8	6,0	7,1
	Рідше	6,5	6,0	5,4	8,3	4,8	8,4	5,5	4,4	5,7	7,4	7,6	5,5	6,3	5,3	6,3
	Ніколи	14,6	13,7	8,5	8,3	11,6	19,8	17,7	21,8	13,7	15,0	14,1	15,0	12,9	14,2	14,1
	ВАЖКО СКАЗАТИ (НЕ ЗАЧИТУВАТИ)	5,5	5,3	1,4	1,8	4,6	7,5	6,0	13,2	5,3	5,5	4,1	4,3	7,5	6,7	5,4
	ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ (НЕ ЗАЧИТУВАТИ)	0,1	0,6	0,5	0,0	1,3	0,0	0,0	0,5	0,4	0,3	0,4	0,2	0,9	0,0	0,4
М2.1 Про що Ви найбільше мрієте саме зараз? (Перший вибір)	Перемога України	64,9	70,5	58,9	62,9	70,1	77,3	75,1	67,3	67,8	68,2	69,4	70,8	65,9	61,2	68,0
	Мирне, безпечне життя	17,7	17,8	20,7	19,9	16,5	12,7	17,4	18,1	18,5	16,2	17,2	16,1	18,0	23,0	17,8
	Повернення додому	2,0	1,5	2,2	0,3	1,8	3,1	2,4	1,0	1,2	2,6	1,8	1,0	2,8	1,2	1,7
	Фінансовий добробут	2,3	0,3	2,5	2,8	0,0	0,6	0,0	0,2	0,6	2,5	0,5	1,4	2,2	0,2	1,2
	Міцне здоров'я для себе, рідних та близьких	5,1	5,5	7,6	6,6	5,9	1,0	3,4	6,4	5,6	4,7	5,8	5,0	5,0	5,6	5,3
	Професійні успіхи, гідна робота, побудова кар'єри	0,6	0,2	1,0	0,0	0,0	1,1	0,0	0,0	0,3	0,4	0,7	0,5	0,0	0,0	0,4
	Подорожувати і пізнавати світ	0,3	0,5	1,7	0,1	0,2	0,0	0,4	0,0	0,4	0,5	0,7	0,2	0,4	0,4	0,4
	Власний будинок/помешкання	0,1	0,3	0,4	0,1	0,1	0,4	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,2	0,2	0,7	0,2
	Навчання, отримання нових знань і досвіду	0,3	0,1	0,3	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,1	0,0	1,1	0,2
	Стабільність у країні	0,8	0,7	0,0	0,7	0,8	0,6	0,0	3,3	0,8	0,8	0,6	1,0	0,9	0,0	0,8
	Гарні друзі, знайомі	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,1
	Кохання, перебування в особистих (інтимних) стосунках	0,6	0,0	0,1	0,6	0,7	0,0	0,0	0,0	0,2	0,4	0,0	0,4	0,0	1,0	0,3
	Наявність власної сім'ї (діти, подружжя)	0,6	0,0	0,3	0,1	0,3	0,9	0,0	0,0	0,4	0,0	0,0	0,2	0,0	1,5	0,3
	Отримання нових емоцій, вражень	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Творча самореалізація, хобі, захоплення	0,7	0,0	0,8		0,5	0,5	0,0	0,0	0,5	0,0	0,4	0,4	0,0	0,5	0,3
	Незалежність від інших в побудові власного життя	0,2	0,6	0,6	0,9	0,3	0,0	0,0	0,8	0,3	0,6	0,0	0,3	1,2	0,5	0,4
	Справедливий устрій суспільства	0,6	0,2	0,2	0,3	0,5	0,6	0,6	0,5	0,4	0,4	0,0	0,6	0,7	0,4	0,4
	Приваблива зовнішність, бажаний зовнішній вигляд	0,0	0,1	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
	Інше	2,2	1,5	2,2	3,4	1,8	0,6	0,5	1,3	1,5	2,5	2,2	1,5	1,7	2,2	1,8
	ВАЖКО СКАЗАТИ (НЕ ЗАЧИТУВАТИ)	0,6	0,1	0,3	0,4	0,2	0,0	0,3	1,1	0,4	0,2	0,6	0,2	0,2	0,6	0,3

	ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ (НЕ ЗАЧИТУВАТИ)	0,3	0,0	0,3	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,2	0,0	0,4	0,0	0,1
M2.2 Про що Ви найбільше мрієте саме зараз? (Другий вибір)	Перемога України	10,2	9,5	14,5	12,3	5,4	6,8	8,1	10,8	8,6	12,2	10,3	10,1	7,7	11,7	9,8
	Мирне, безпечне життя	32,5	32,7	24,8	33,6	33,8	36,0	34,9	33,6	30,2	37,4	39,6	30,4	31,6	25,8	32,6
	Повернення додому	3,8	4,5	4,4	4,2	3,9	4,4	3,9	4,2	4,6	3,4	2,0	2,7	6,1	9,1	4,2
	Фінансовий добробут	5,1	6,4	7,0	8,4	4,4	2,0	7,9	3,2	7,0	3,5	4,2	6,2	6,0	7,7	5,8
	Міцне здоров'я для себе, рідних та близьких	21,4	26,5	20,0	23,9	25,3	27,4	23,2	26,9	25,1	22,5	22,7	26,3	23,9	22,4	24,2
	Професійні успіхи, гідна робота, побудова кар'єри	1,4	1,8	4,1	2,0	0,8	0,9	0,4	1,0	2,1	0,7	2,1	1,5	1,8	0,9	1,6
	Подорожувати і пізнавати світ	3,1	1,5	3,5	1,7	4,4	1,4	0,9	0,0	2,7	1,1	1,4	2,2	2,9	2,3	2,2
	Власний будинок/помешкання	2,2	1,0	2,7	1,3	2,0	0,0	1,1	2,3	1,8	1,2	1,7	1,4	1,2	2,5	1,6
	Навчання, отримання нових знань і досвіду	0,1	0,4	0,8	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	0,0	0,2	0,3	0,1	0,4	0,3
	Стабільність у країні	5,9	6,7	5,7	5,9	7,8	7,7	6,8	3,3	7,4	4,3	4,4	6,5	7,2	8,3	6,3
	Гарні друзі, знайомі	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
	Кохання, перебування в особистих (інтимних) стосунках	1,8	0,7	3,2	0,8	1,0	0,9		0,8	1,6	0,4	1,5	1,1	1,0	0,9	1,2
	Наявність власної сім'ї (діти, подружжя)	2,4	1,6	3,6	1,9	2,0	1,7	0,6	1,9	1,8	2,4	2,4	2,3	1,9	0,5	2,0
	Отримання нових емоцій, вражень	0,1	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
	Творча самореалізація, хобі, захоплення	0,5	0,4	0,0	1,3	0,6	0,0	0,0	0,0	0,3	0,6	0,0	0,0	1,7	0,0	0,4
	Незалежність від інших в побудові власного життя	1,0	0,1	1,9	0,3	0,5	0,0	0,0	0,0	0,3	1,0	1,1	0,6	0,0	0,0	0,5
	Справедливий устрій суспільства	2,8	1,5	0,7	0,1	1,5	3,9	4,5	3,5	2,1	1,9	1,5	2,7	2,0	1,6	2,1
	Приваблива зовнішність, бажаний зовнішній вигляд	0,3	0,1	0,9	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,1	0,1	0,5	0,0	0,2
	Інше	3,3	3,5	2,0	0,8	3,2	3,9	6,3	6,9	2,1	6,0	4,1	3,6	2,9	2,5	3,4
	ВАЖКО СКАЗАТИ (НЕ ЗАЧИТУВАТИ)	1,8	1,2	0,0	0,7	2,9	2,7	1,3	1,6	1,5	1,5	0,5	1,7	1,4	3,2	1,5
ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ (НЕ ЗАЧИТУВАТИ)	0,3	0,0	0,0	0,0	0,5	0,2	0,0	0,0	0,2	0,0	0,4	0,0	0,0	0,3	0,1	
M2.3 Про що Ви найбільше мрієте саме зараз? (Третій вибір)	Перемога України	5,0	2,9	3,2	4,7	4,8	1,7	3,1	5,2	3,4	4,7	4,2	2,2	6,4	2,5	3,8
	Мирне, безпечне життя	7,2	9,1	3,8	7,5	7,1	11,0	11,5	11,4	7,9	8,9	5,8	10,0	8,7	8,1	8,3
	Повернення додому	5,2	3,6	6,4	2,4	4,8	3,5	5,4	4,0	4,4	4,2	2,6	3,0	6,3	8,3	4,4
	Фінансовий добробут	15,4	14,5	17,9	17,3	15,5	11,6	9,5	16,0	16,2	12,3	15,3	17,3	12,1	13,0	14,9
	Міцне здоров'я для себе, рідних та близьких	23,3	30,5	21,4	27,2	23,3	32,7	29,6	33,8	26,0	29,9	32,7	24,6	27,3	23,1	27,3
	Професійні успіхи, гідна робота, побудова кар'єри	4,9	4,0	9,6	4,7	6,3	1,8	1,0	0,0	4,1	5,0	4,3	5,2	3,1	4,9	4,4
	Подорожувати і пізнавати світ	4,8	4,6	3,9	7,4	4,2	4,6	3,9	2,4	5,5	3,1	4,5	4,5	4,7	5,7	4,7
	Власний будинок/помешкання	3,1	3,2	5,9	3,9	2,2	2,8	1,9	0,9	3,2	3,1	3,3	2,9	2,4	5,1	3,2
	Навчання, отримання нових знань і досвіду	0,6	1,3	2,6	1,2	0,8	0,0	0,5	0,0	0,9	1,2	1,0	1,1	1,2	0,0	1,0

	Стабільність у країні	7,2	9,9	4,3	10,0	9,2	10,2	10,5	7,8	9,2	7,7	9,5	8,8	6,8	10,0	8,7
	Гарні друзі, знайомі	1,3	0,8	2,1	1,0	0,6	0,4	1,1	0,5	1,1	0,9	0,2	1,1	2,5	0,0	1,0
	Кохання, перебування в особистих (інтимних) стосунках	2,0	1,4	3,8	1,7	1,1	0,1	1,7	1,0	1,8	1,5	1,8	2,6	0,7	0,6	1,7
	Наявність власної сім'ї (діти, подружжя)	4,2	3,0	4,5	1,9	5,9	2,5	3,1	3,2	2,9	4,7	3,4	2,8	4,7	3,4	3,5
	Отримання нових емоцій, вражень	1,2	0,4	0,8	1,3	0,9	0,9	0,0	0,0	0,5	1,2	0,2	1,7	0,3	0,2	0,7
	Творча самореалізація, хобі, захоплення	1,0	1,0	2,7	0,5	0,6	1,3	0,5	0,0	1,1	0,8	1,2	1,0	0,6	1,2	1,0
	Незалежність від інших в побудові власного життя	0,2	0,3	0,6	0,3	0,5	0,0	0,0	0,0	0,4	0,0	0,1	0,5	0,2	0,0	0,3
	Справедливий устрій суспільства	4,0	2,6	2,8	2,0	2,4	5,4	4,8	3,0	3,7	2,3	3,2	2,9	3,5	3,9	3,2
	Приваблива зовнішність, бажаний зовнішній вигляд	0,0	0,4	0,5	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,2	0,4	0,4	0,2
	Інше	3,6	3,4	1,3	2,2	4,0	4,7	5,4	4,7	3,5	3,5	3,6	2,9	3,4	5,1	3,5
	ВАЖКО СКАЗАТИ (НЕ ЗАЧИТУВАТИ)	5,7	2,7	1,9	2,8	5,1	4,4	5,3	6,0	3,7	4,7	2,6	4,5	4,7	4,5	4,0
	ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ (НЕ ЗАЧИТУВАТИ)	0,1	0,4	0,0	0,0	0,0	0,2	1,5	0,0	0,2	0,5	0,6	0,3	0,0	0,0	0,3
М3. Як змінилася Ваша здатність мріяти від початку повномасштабної війни?	Стали мріяти менше	30,4	36,3	35,2	34,7	36,8	37,9	27,9	25,1	34,5	31,8	34,4	34,2	29,7	37,7	33,6
	Стали мріяти більше	29,0	25,1	24,2	26,2	28,2	26,5	28,1	29,4	26,6	27,4	23,9	23,5	31,5	33,6	26,9
	Не змінилася	34,4	34,4	37,9	34,8	29,8	32,5	33,8	39,1	35,3	32,6	36,1	37,9	33,5	23,1	34,4
	ВАЖКО СКАЗАТИ (НЕ ЗАЧИТУВАТИ)	6,2	3,8	2,6	4,3	5,3	3,1	9,2	6,0	3,5	7,8	5,1	4,3	5,2	5,6	4,9
	ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ (НЕ ЗАЧИТУВАТИ)	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	1,0	0,5	0,1	0,4	0,5	0,2	0,0	0,0	0,2
М4. Оцініть Вашу готовність діяти для досягнення Вашої мрії, наприклад поставити мету і робити конкретні кроки для її досягнення?	0 - Зовсім не готові	1,7	3,1	0,9	0,6	1,1	3,3	4,8	7,4	2,0	3,5	2,9	2,7	2,2	1,7	2,5
	1	0,1	0,7	0,2	0,3	0,7	0,0	0,6	1,0	0,5	0,3	0,0	0,7	0,0	1,3	0,4
	2	0,6	1,1	0,0	0,4	1,1	0,6	1,7	2,2	0,6	1,3	1,1	0,1	1,2	1,9	0,9
	3	0,9	1,1	0,7	0,9	0,3	1,6	2,2	0,5	1,5	0,1	0,6	1,1	1,2	1,1	1,0
	4	1,4	2,4	1,8	0,8	2,6	1,7	1,9	4,1	2,3	1,4	1,0	2,4	2,7	1,5	2,0
	5	14,2	16,7	12,1	12,3	15,1	16,7	22,3	18,6	16,9	13,1	14,4	16,5	15,1	16,7	15,6
	6	5,4	6,1	7,7	5,8	6,1	5,9	4,5	3,7	5,6	6,1	6,8	4,4	7,2	4,9	5,8
	7	11,1	10,5	14,6	13,5	9,2	10,9	6,8	6,7	11,9	8,5	12,7	9,6	9,9	11,6	10,8
	8	18,5	14,3	17,6	19,6	21,7	13,7	13,1	4,9	16,6	15,4	18,6	16,4	13,6	15,4	16,2
	9	6,3	5,2	8,4	6,3	5,5	5,3	5,1	1,8	5,7	5,7	5,5	6,2	4,2	7,7	5,7
	10 - Цілкові готові	34,3	32,8	35,0	36,8	31,9	36,1	27,6	31,1	31,6	37,1	31,6	33,8	38,6	26,9	33,5
	ВАЖКО СКАЗАТИ (НЕ ЗАЧИТУВАТИ)	4,4	6,0	1,1	2,8	4,5	3,6	8,1	17,4	4,6	6,7	4,4	5,8	3,4	9,4	5,3
	ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ (НЕ ЗАЧИТУВАТИ)	0,8	0,0	0,0	0,0	0,2	0,5	1,3	0,6	0,2	0,8	0,5	0,1	0,8	0,0	0,4
М5. Чи відчуваєте Ви перешкоди/обмеження для втілення Ваших мрій?	Так	47,4	43,0	42,4	51,0	52,4	45,0	38,9	32,2	47,4	40,2	39,9	44,5	47,4	52,4	45,0
	Скоріше так, ніж ні	26,7	30,9	31,5	29,8	29,3	32,4	28,2	18,8	28,3	30,4	29,5	31,4	26,4	26,1	29,0

мрій у реальність?	Скоріше ні, ніж так	8,2	10,2	11,8	9,9	7,6	9,6	7,3	9,3	9,7	8,6	11,5	9,2	7,5	8,3	9,3
	Ні	13,6	12,3	12,1	8,7	8,4	9,5	17,1	29,7	11,3	16,0	13,5	11,8	14,8	11,0	12,9
	ВАЖКО СКАЗАТИ (НЕ	3,2	3,4	2,2	0,5	1,9	3,1	7,1	8,9	2,9	4,3	4,9	2,8	3,1	2,2	3,4
	ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ (НЕ ЗАЧИТУВАТИ)	0,8	0,2	0,0	0,0	0,4	0,5	1,3	1,2	0,4	0,6	0,7	0,3	0,8	0,0	0,5
М6. З чим пов'язані дані перешкоди та обмеження?	Війна	88,7	91,8	95,0	88,1	89,3	91,4	87,9	92,6	91,3	88,4	87,3	90,7	92,5	91,9	90,4
	Матеріальне становище	43,4	54,1	46,9	50,8	47,6	49,2	49,2	54,5	48,9	50,1	50,0	49,5	47,7	49,9	49,3
	Відсутність підтримки близьких людей	11,4	14,0	12,9	12,0	12,6	10,8	13,4	19,0	12,9	12,5	9,2	11,1	16,3	17,6	12,8
	Невпевненість у собі	12,5	21,5	16,4	17,8	13,3	18,6	17,0	28,7	16,5	19,6	17,1	15,5	21,2	16,6	17,5
	Відсутність необхідних знань та навичок	24,4	26,5	29,4	25,9	28,8	18,3	19,1	32,9	23,9	29,0	31,8	23,6	24,3	21,0	25,5
	Нестача силі волі, лінощі	20,0	18,3	28,3	21,4	14,0	13,0	15,8	21,5	18,5	20,3	18,1	19,2	21,9	15,5	19,1
	Інше	13,7	7,5	6,2	8,3	13,0	10,2	13,2	14,5	9,0	13,2	14,4	8,9	6,9	12,2	10,3
	ВАЖКО СКАЗАТИ (НЕ ЗАЧИТУВАТИ)	1,1	0,3	0,7	0,8	0,3	1,0	0,0	1,9	0,7	0,5	0,6	0,8	0,5	0,8	0,7
	ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ (НЕ ЗАЧИТУВАТИ)	0,2	0,3	0,0	0,2	0,0	0,0	1,3	0,0	0,2	0,2	0,4	0,3	0,0	0,0	0,2
М7. Що саме може допомогти Вам втілити свої мрії?	Везіння чи диво	40,6	39,9	30,4	36,9	46,6	42,6	44,3	43,8	38,7	43,4	42,5	37,8	41,1	40,4	40,2
	Власна праця	77,8	74,3	86,1	76,3	80,9	74,9	70,7	58,3	75,7	76,4	77,2	74,9	78,4	71,3	75,9
	Допомога від сім'ї/друзів	41,4	50,3	46,8	46,0	43,0	45,0	44,1	56,3	47,0	44,8	47,1	48,0	47,8	37,1	46,3
	Заснування власного бізнесу	35,1	24,9	45,2	38,6	34,8	26,3	9,6	7,1	30,4	27,7	30,1	30,7	27,1	29,6	29,5
	Молитва / віра	37,2	49,3	29,5	37,7	48,9	49,6	48,6	57,5	38,6	54,3	57,0	40,5	37,3	37,1	43,8
	Підтримка від держави	30,7	40,8	36,6	35,5	30,6	41,7	35,1	40,9	34,9	38,9	34,9	35,4	36,0	41,5	36,2
	Інше	12,3	6,4	7,6	11,1	11,9	8,3	8,6	4,0	8,5	10,2	8,7	8,2	10,0	10,7	9,1
	ВАЖКО СКАЗАТИ (НЕ ЗАЧИТУВАТИ)	3,3	2,7	1,5	1,3	2,9	2,6	5,6	6,0	3,1	2,7	1,5	3,1	4,3	3,2	3,0
	ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ (НЕ ЗАЧИТУВАТИ)	0,3	0,3	0,0	0,0	0,5	0,0	0,5	1,3	0,3	0,4	0,8	0,1	0,2	0,0	0,3
М8. Як на Ваше подальше життя і самореалізацію вплинула Ваша здатність мріяти у дитинстві, Ваші юнацькі / дитячі мрії?	Допомогла вступити до навчального закладу, куди захотів	42,7	44,5	43,6	36,4	42,0	44,1	51,6	47,2	44,7	41,6	44,2	43,8	42,1	45,0	43,7
	Допомогла обрати професію, досягти кар'єрного успіху	46,0	44,7	36,7	41,4	46,5	43,1	53,1	53,3	46,4	43,0	46,3	43,7	43,6	50,3	45,3
	Допомогла завоювати серце коханого / коханої, створити міцну родину	39,9	42,4	25,0	37,2	45,6	46,1	47,3	48,2	38,9	45,9	44,3	37,8	41,5	43,7	41,3
	Допомогла завести міцні дружні стосунки	47,5	50,1	48,4	44,4	52,3	46,7	52,5	50,2	48,5	49,6	54,6	46,7	45,9	48,6	48,9
	Допомогла стати фінансово заможним	28,3	23,4	23,8	24,1	33,4	24,7	24,4	22,4	25,5	25,9	26,5	23,3	25,4	30,4	25,6
	Допомогла поглибити знання з окремих сфер та отримати навички, як-от, вивчити мову тощо	37,8	39,4	48,8	43,6	37,5	42,1	30,7	25,9	40,9	34,3	35,3	37,3	42,3	42,3	38,7
	Інше	4,7	2,7	2,8	5,3	4,0	2,8	4,2	1,7	3,7	3,4	3,1	3,2	4,4	4,2	3,6

	Ніяк не вплинула	12,6	12,6	13,4	16,1	12,9	14,7	8,0	8,9	12,8	12,2	13,8	13,3	11,2	11,2	12,6
	У мене не було дитячих чи юнацьких мрій	3,9	4,4	1,6	5,5	3,5	3,6	4,9	5,9	4,1	4,3	3,6	3,9	5,2	4,2	4,2
	ВАЖКО СКАЗАТИ (НЕ ЗАЧИТУВАТИ)	6,3	4,9	2,7	2,6	5,5	5,7	7,4	10,9	5,4	5,9	3,1	7,2	6,9	3,7	5,5
	ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ (НЕ ЗАЧИТУВАТИ)	0,6	1,2	0,4	0,3	1,1	0,4	1,7	1,9	0,9	1,0	0,9	0,9	0,6	1,4	0,9
М9. А що з цього характеризує вплив Ваших нереалізованих дитячих / юнацьких мрій, якщо такі були, на Вашу нинішню здатність мріяти та діяти?	Мрії забулися	42,2	41,7	39,9	42,3	40,1	39,1	43,0	49,1	41,0	43,6	46,9	40,2	42,9	34,2	41,9
	Знизилася моя самооцінка	17,4	19,0	15,1	12,9	13,1	24,0	21,6	27,3	15,7	23,3	23,1	16,1	16,9	16,0	18,3
	Це стало гарним уроком на майбутнє	49,1	46,7	55,1	48,4	45,6	50,7	46,3	37,3	46,7	49,9	49,4	47,4	47,7	45,5	47,8
	Знайшов інші, кращі для себе мрії	42,0	42,4	53,6	53,4	45,5	40,8	29,2	20,3	42,3	42,0	48,9	42,0	39,1	34,5	42,2
	Постійно відчуваю певну порожнечу	15,1	18,7	19,6	16,4	11,2	17,2	16,5	23,7	15,8	19,5	17,2	15,5	17,3	20,1	17,1
	Інше	2,8	2,8	2,5	1,7	3,6	3,0	4,5	1,8	2,6	3,2	1,6	2,1	3,2	6,6	2,8
	Ніяк не вплинула	12,5	10,3	11,7	10,5	12,4	12,2	11,3	9,2	11,1	11,7	11,5	10,6	11,2	12,7	11,3
	У мене не було нереалізованих мрій	7,0	7,3	4,6	5,0	5,3	8,6	10,5	11,2	7,3	7,0	3,3	8,2	7,4	12,3	7,2
	ВАЖКО СКАЗАТИ (НЕ ЗАЧИТУВАТИ)	4,5	4,0	2,0	4,0	6,5	3,1	4,8	5,4	4,5	3,7	4,4	4,1	4,0	4,9	4,3
ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ (НЕ ЗАЧИТУВАТИ)	0,4	0,1	0,3	0,0	0,7	0,0	0,0	0,5	0,4	0,0	0,2	0,1	0,4	0,4	0,2	
М10. А хто Вас у дитинстві найбільше підтримував у досягненні мрій?	Батьки	61,8	62,0	63,2	59,2	62,5	62,9	63,1	60,8	62,4	60,8	60,5	62,9	62,5	61,0	61,9
	Дідусі / бабусі	6,5	9,2	10,9	10,3	7,1	7,5	4,6	5,8	8,5	6,8	7,4	8,2	6,6	10,8	8,0
	Брати / сестри	4,0	3,6	3,5	3,8	3,2	5,2	1,8	5,5	2,3	6,7	4,5	3,1	3,6	4,4	3,8
	Учителі в школі	1,6	1,6	0,7	1,1	1,0	1,7	1,5	4,9	1,7	1,5	1,0	1,8	2,0	1,9	1,6
	Фахівці своєї справи (тренер, керівник гуртка, людина, що жи	1,6	0,7	0,8	1,8	1,1	0,8	1,2	0,8	1,6	0,3	0,9	1,0	1,4	1,4	1,1
	Друзі	2,1	1,8	3,0	3,0	1,3	1,3	2,2	0,4	2,4	1,1	1,2	2,2	3,1	1,1	2,0
	Інше	1,8	2,0	3,4	0,6	1,0	1,8	3,2	2,0	1,4	3,0	3,3	1,5	1,7	0,5	1,9
	Ніхто / покладався лише на себе	18,6	17,3	12,4	18,3	20,9	17,6	20,9	16,9	17,8	18,0	18,8	18,4	16,2	17,7	17,9
	ВАЖКО СКАЗАТИ (НЕ ЗАЧИТУВАТИ)	2,0	1,6	2,1	1,9	1,8	1,0	1,4	2,9	1,8	1,8	2,5	0,9	2,8	0,9	1,8
ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ (НЕ ЗАЧИТУВАТИ)	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	0,1	
М11. Чи мріяли Ви в дитинстві, щоб у майбутньому стати фінансово заможним? Якщо 'так', то який, на Вашу думку, вплив мали такі мрії?	Позитивний і сприяли цьому	42,4	36,1	56,0	51,0	45,8	26,5	21,5	23,0	40,7	35,5	39,2	39,0	39,3	37,6	38,9
	Ніяк не вплинули	18,4	19,4	21,3	21,7	14,8	21,4	17,8	15,2	19,5	17,9	20,5	17,0	16,6	24,9	19,0
	Негативний і заважали	1,5	1,4	0,9	0,3	0,6	1,0	2,3	4,7	1,2	1,8	1,6	1,1	1,7	1,4	1,4
	Інше	0,3	0,6	0,0	0,1	0,7	0,0	0,5	2,0	0,4	0,6	0,8	0,5	0,3	0,0	0,5
	У мене не було мрій про фінансову заможність	34,7	40,6	20,2	25,4	35,5	49,1	55,5	50,5	35,8	42,0	36,6	40,5	38,4	33,3	37,9
	ВАЖКО СКАЗАТИ (НЕ ЗАЧИТУВАТИ)	2,6	1,9	1,6	1,6	2,3	1,6	2,4	4,7	2,2	2,2	1,4	1,9	3,7	2,0	2,2
	ВІДМОВА ВІДПОВІДАТИ (НЕ ЗАЧИТУВАТИ)	0,1	0,1	0,0	0,0	0,3	0,3	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8	0,1